

بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ کل کشور (۴۱): ارزیابی موارد مرتبط با بخش معدن و صنایع معدنی

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل:

۲۱۳۳۷

دوره دوازدهم سال دوم

ثبت: ۳۸۱

عنوان گزارش: بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ کل کشور (۴۱): ارزیابی موارد مرتبط با بخش معدن و صنایع معدنی

نوع گزارش: طرح / لایحه ، نظارتی ، راهبردی ، پیش‌نویس قانونی

نام دفتر: مطالعات انرژی، صنعت و معدن (گروه معدن و صنایع معدنی)

تهیه و تدوین‌کنندگان: محمدحسین پیروی، حسین کارآزمای جهرمی (گروه معدن و صنایع معدنی)

مدیر مطالعه: حسین کارآزمای جهرمی

ناظران علمی: میلاد بیگی، حبیب‌اله ظفریان

اظهار نظر کنندگان: افشین میرزائی، محمد بزرگر خسروی

صفحه آرا: نفیسه حاجی صفری

ویراستار ادبی: اکرم وحدانی‌فر

واژه‌های کلیدی:

۱. لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ کل کشور

۲. معدن و صنایع معدنی

۳. حقوق دولتی معادن

تاریخ شروع مطالعه: ۱۴۰۴/۱۰/۲۰

تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۱۱/۲۱

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	چکیده
۲	خلاصه مدیریتی
۵	۱. مقدمه
۵	۲. وضعیت فعلی بخش معدن و صنایع معدنی
۵	۲-۱. رشد اقتصادی
۶	۲-۲. تورم تولیدکننده
۷	۳. درآمدهای دولت از بخش معدن
۷	۳-۱. حقوق دولتی
۱۴	۳-۲. سایر ردیف‌های درآمدی مرتبط با بخش معدن و صنایع معدنی
۱۷	۴. تخصیص‌های مربوط به بخش معدن
۱۷	۴-۱. تخصیص‌های ناشی از حقوق دولتی
۲۰	۴-۲. سازمان زمین‌شناسی و اکتشافات معدنی کشور
۲۲	۵. بررسی جداول جمعی خرجی مرتبط با بخش معدن و صنایع معدنی
۲۴	۷. جمع‌بندی و پیشنهادها
۳۱	منابع و مآخذ

فهرست جداول

۴	جدول ۱. پیشنهادها درخصوص اصلاح موارد مرتبط با بخش معدن و صنایع معدنی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ کل کشور
۸	جدول ۲. جزئیات میزان اخذ حقوق دولتی معادن در قانون بودجه سال ۱۴۰۴ و لایحه پیشنهادی سال ۱۴۰۵ (میلیارد ریال)
۸	جدول ۳. وضعیت دریافت حقوق دولتی از سال ۱۳۹۱ تا هشت‌ماهه ابتدایی سال ۱۴۰۴ (میلیارد ریال)
۱۰	جدول ۴. نوسان قیمت در مهم‌ترین مواد معدنی در اخذ حقوق دولتی
۱۰	جدول ۵. پیش‌بینی افزایش حقوق دولتی دریافتی در سناریوهای مختلف
۱۱	جدول ۶. پیش‌بینی اخذ حقوق دولتی در سال ۱۴۰۵ در سناریوهای مختلف (میلیارد ریال)
۱۲	جدول ۷. اطلاعات معادن مهم کشور
۱۳	جدول ۸. پیش‌بینی اخذ حقوق دولتی در سال ۱۴۰۵ (میلیارد ریال)
۱۴	جدول ۹. جزئیات درآمدهای دولت از بخش معدن در قانون بودجه سال ۱۴۰۴ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ (میلیارد ریال)
۱۶	جدول ۱۰. پیش‌بینی هزینه‌کرد درآمدهای ناشی از جبران خسارت بهره برداری از معادن و فعالیت‌های صنایع معدنی (میلیارد ریال)
۱۸	جدول ۱۱. اعتبارات تخصیص‌یافته بابت حقوق دولتی در جدول (۷-۱) لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ (میلیارد ریال)
۱۸	جدول ۱۲. اعتبارات تخصیص‌یافته بابت تبصره «۶» ماده (۱۲) قانون اصلاح قانون معادن در جدول (۷-۱) (میلیارد ریال)
۲۰	جدول ۱۳. اعتبارات تخصیص‌یافته بابت تبصره «۶» ماده (۱۲) قانون اصلاح قانون معادن (میلیارد ریال و درصد)
۲۰	جدول ۱۴. جدول اعتبارات در نظر گرفته شده برای سازمان زمین‌شناسی و اکتشافات معدنی کشور و پژوهشکده علوم زمین در قانون بودجه ۱۴۰۴ و لایحه ۱۴۰۵ (میلیارد ریال)

- جدول ۱۵. جدول اعتبارات تملک‌دارایی سرمایه‌ای سازمان زمین‌شناسی و اکتشافات معدنی کشور در قانون بودجه سال ۱۴۰۴ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ (میلیارد ریال)..... ۲۱
- جدول ۱۶. درآمدهای مشخص شده سازمان زمین‌شناسی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵..... ۲۱
- جدول ۱۷. اعتبارات طرح «تهیه اطلاعات پایه زمین‌شناسی» در قانون بودجه سال ۱۴۰۴ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ (میلیارد ریال)..... ۲۲
- جدول ۱۸. پیش‌بینی عملکرد شرکت‌های دولتی بخش معدن در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵..... ۲۳
- جدول ۱۹. درآمدهای مستقیم دولت از بخش معدن مندرج در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ (میلیارد ریال)..... ۲۷
- جدول ۲۰. اصلاح ردیف‌های مربوط به پیش‌بینی اخذ حقوق دولتی معادن..... ۲۷
- جدول ۲۱. پیشنهاد اصلاح ردیف ۱۳۰۴۰۸ مربوط به حقوق دولتی..... ۲۸
- جدول ۲۲. پیشنهاد اصلاح ردیف ۱۳۲-۷۳۰۰۰۰ مربوط به تخصیص سهم وزارت صنعت، معدن و تجارت از اخذ حقوق دولتی..... ۲۹
- جدول ۲۳. ردیف پیشنهادی برای تهاتر طلب سازمان‌های توسعه‌ای با بدهی آنها..... ۳۰

فهرست شکل‌ها

- شکل ۱. نمودار رشد بخش «سایر معادن» به قیمت‌های ثابت سال ۱۴۰۰ (درصد)..... ۵
- شکل ۲. نمودار تورم تولیدکننده بخش معدن، به قیمت ثابت سال ۱۳۹۵ (درصد)..... ۶
- شکل ۳. نمودار تورم تولیدکننده در بخش صنعت و زیرمجموعه‌های فلزات پایه و سایر محصولات غیرفلزی، به قیمت ثابت سال ۱۳۹۵..... ۷
- شکل ۴. نمودار روند مقادیر مصوب و اخذ شده حقوق دولتی از سال ۱۳۹۴ تا هشت‌ماهه ابتدایی سال ۱۴۰۴..... ۹
- شکل ۵. نمودار مقادیر تعدیل شده حقوق دولتی مصوب و اخذ شده، به قیمت‌های ثابت سال ۱۳۹۵..... ۹
- شکل ۶. نمودار میزان درآمد سازمان راهداری و حمل‌ونقل جاده‌ای کشور ناشی از عوارض جابه‌جایی کالا..... ۱۵

بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ کل کشور (۴۱):
ارزیابی موارد مرتبط با بخش معدن و صنایع معدنی

Doi: [10.22034/mrc.report.21337](https://doi.org/10.22034/mrc.report.21337)

چکیده

لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ کل کشور، نسبت به لوایح بودجه سال‌های گذشته، تفاوت‌های قابل توجهی از منظر ساختار و سیاست‌های حاکم بر خود دارد که این مسئله در بخش‌های مختلف آن، از جمله ردیف‌های مربوط به بخش معدن و صنایع معدنی قابل مشاهده است. هدف اصلی تدوین این گزارش، بررسی بخش معدن و صنایع معدنی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ است. پیش‌بینی سرجمع اخذ حقوق دولتی معادن در این لایحه، معادل ۷۷۰ هزار میلیارد ریال با ۴۰ درصد رشد نسبت به سال قبل بوده است؛ این در حالی است که باتوجه به محاسبات صورت گرفته در این گزارش، برآورد می‌شود در صورت اخذ بخش عمده حقوق دولتی قطعی سال آتی در همان سال، امکان اخذ حقوق دولتی تا مبالغی حدود ۱۵۰۰ هزار میلیارد ریال در سال ۱۴۰۵ وجود داشته باشد، با این حال در عمل به دلیل سازوکار معیوب فعلی اخذ حقوق دولتی، پیش‌بینی اخذ حقوق دولتی سال آتی می‌تواند حداقل تا مبلغ ۱،۰۷۰ هزار میلیارد ریال در لایحه بودجه افزایش پیدا کند. همچنین باید توجه داشت افزایش عوارض جابه‌جایی بارهای معدنی به صورت مجزا از حقوق دولتی، موجب افزایش هزینه‌های معدن‌کاری خواهد شد؛ این در حالی است که در لایحه بودجه بخشی از حقوق دولتی اخذ شده به وزارت راه و شهرسازی و مجموعه‌های تابعه برای انجام وظایف محوله تخصیص یافته است. سهم استان‌ها از اخذ حقوق دولتی در لایحه پیشنهادی به ۱۳ درصد رسیده است؛ این سهم در احکام قانونی ۱۵ درصد تعیین شده است. این در حالی است که سهم وزارت صنعت، معدن و تجارت و سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری به ترتیب ۲۱ و ۱ درصد است؛ در حالی که طبق قانون سهم آنها به ترتیب ۷۳ و ۱۲ باید باشد. این عدم رعایت قانون در تدوین لایحه، با صدر اصل (۵۲) مغایر به نظر می‌رسد. در این لایحه همچنان مشاهده می‌شود که بیشترین سهم اعتبارات تملک‌دارایی سرمایه‌ای سازمان زمین‌شناسی و اکتشافات معدنی کشور از طریق ردیف‌های مربوط به اخذ حقوق دولتی تأمین می‌شود که تخصیص آن ناپایداری قابل توجهی دارد. در ردیف‌های مرتبط با بخش معدن در جداول جمعی خرجی، اختلافی ۵۰ هزار میلیارد ریالی مشاهده می‌شود که در بخش معدن هزینه نخواهد شد. در ضمن به دلیل داشتن ماهیت جمعی-خرجی این قسمت از لایحه، مشخص نبودن محل هزینه‌کرد آن، با توجه به احتمال محقق نشدن منابع، می‌تواند موجب ایجاد کسری بودجه شود. درآمدها و هزینه‌های پیش‌بینی شده سازمان ایמידرو در سال ۱۴۰۵ به ترتیب ۵۶ و ۳۷ درصد رشد داشته است که به نظر می‌رسد این میزان در طرف درآمدها دارای کم‌برآوردی است.

خلاصه مدیریتی

بیان / شرح مسئله

لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ کل کشور، نسبت به لوایح بودجه سال‌های گذشته، تفاوت‌های قابل توجهی از منظر ساختار و سیاست‌های حاکم بر خود دارد که این مسئله در بخش‌های مختلف آن، از جمله ردیف‌های مربوط به بخش معدن و صنایع معدنی، قابل مشاهده است. در این گزارش تلاش شده است ابعاد مختلف لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ پیرامون موضوعات مرتبط با بخش معدن و صنایع معدنی بررسی شود و ضمن واکاوی اهدافی که سیاستگذار با ارائه این لایحه در بخش معدن پیگیری می‌کند، در راستای بهبود آن و حداکثرسازی منافع کشور از رشد و توسعه بخش معدن و صنایع معدنی، پیشنهادهایی ارائه شود.

نقطه‌نظرات / یافته‌های کلیدی

- در لایحه پیشنهادی، سرجمع اخذ حقوق دولتی از معادن از ۵۵۰ هزار میلیارد ریال در سال ۱۴۰۴ به ۷۷۰ هزار میلیارد ریال در سال ۱۴۰۵ رسیده است. این درحالی است که باتوجه به محاسبات صورت‌گرفته در این گزارش، برآورد می‌شود در صورت اخذ بخش عمده حقوق دولتی قطعی سال آتی در همان سال، امکان اخذ حقوق دولتی تا مبالغی حدود ۱۵۰۰ هزار میلیارد ریال در سال ۱۴۰۵ وجود داشته باشد، با این حال در عمل به دلیل سازوکار معیوب فعلی اخذ حقوق دولتی، پیش‌بینی اخذ حقوق دولتی سال آتی می‌تواند حداقل تا مبلغ ۱،۰۷۰ هزار میلیارد ریال در لایحه بودجه افزایش پیدا کند. این کم‌برآوردی و سایر موارد مشابه، مطابق با اصل رفتار صادقانه و مسئولانه دولت در تدوین لایحه به نظر نمی‌رسد. طبق ماده (۳۷) قانون محاسبات عمومی کشور، «مسئولیت حصول صحیح و به‌موقع درآمدها به‌عهده رؤسای دستگاه‌های اجرایی مربوط می‌باشد».

- بنابر اظهارات مدیران وزارت صنعت، معدن و تجارت، بخش قابل توجهی از پرداخت حقوق دولتی هر سال توسط معادن، به سال آینده موکول می‌شود. به عبارت دیگر بخش عمده‌ای از وصول حقوق دولتی در هر سال، بر اساس قیمت‌های سال گذشته انجام می‌شود. با فرض صحت این ادعا و با توجه به تورم سالانه کشور، تأخیر در محاسبه و دریافت حقوق دولتی معادن، موجب کم‌برآوردی درآمدهای دولت از محل حقوق دولتی معادن خواهد شد.

- درخصوص ردیف مربوط به حق‌الارض اکتشافی (موضوع ماده (۶) قانون معادن) مشاهده می‌شود که باوجود عملکرد بیش از ۱۰۰ درصد در هشت‌ماهه ۱۴۰۴، میزان مصوب تغییری نداشته است.

- ازسوی دیگر، افزایش عوارض بارهای معدنی، موجب افزایش هزینه‌های معدن‌کاری خواهد شد؛ این درحالی است که مبلغ ۳۸،۴۰۸ میلیارد ریال از حقوق دولتی اخذ شده از معادن به وزارت راه و شهرسازی و مجموعه‌های تابعه برای انجام وظایف محوله تخصیص یافته است. براساس حکم بند «ص» تبصره «۱» قانون بودجه سال ۱۴۰۴، پیش‌بینی می‌شود ۳۹ هزار میلیارد ریال، ناشی از افزایش عوارض جابه‌جایی بارهای معدنی، باید برای توسعه حمل‌ونقل ریلی در خطوط مربوط به معادن هزینه گردد.

- برای جبران خسارت‌های ناشی از فعالیت‌های معادن و صنایع معدنی، مبلغ ۵،۰۰۰ میلیارد ریال در نظر گرفته شده است. این درحالی است که از این ناحیه فقط ۱،۸۱۴ میلیارد ریال برای محل اصلی تعریف آن مقرر شده است.

- در این لایحه برای اولین بار در لوایح بودجه، برای سازمان حفاظت محیط زیست از اعتبارات ماده (۲۵) قانون معادن برای جبران خسارت‌های ناشی از اکتشاف و بهره‌برداری مواد معدنی در مناطق چهارگانه تحت تملک سازمان قرار داده شده است.
- از سوی دیگر، در عنوان ردیف مربوط به وزارت صنعت، معدن و تجارت هیچ اشاره‌ای به سهم صندوق بیمه فعالیت‌های معدن و سازمان نظام‌مهندسی معدن نشده است.
- برای اولین بار مبلغ ۵۹،۱۲۶ میلیارد ریال از اعتبارات موضوع تبصره «۶» ماده (۱۴) قانون معادن (سهم استان‌ها) در جدول (۷-۱) لایحه و با مشخص شدن دستگاه آمده است. علاوه بر آن، مبلغ ۴۱،۶۶۴ میلیارد ریال همچنان در جدول ۹ لایحه مانده است که بنابر آن، سرجمع اعتبارات حکم مذکور در لایحه بودجه ۱۴۰۵، مبلغ ۱۰۰،۷۹۰ میلیارد ریال بوده است. این مبلغ، که حدود ۱۳ درصد از کل ۷۷۰ هزار میلیارد ریال حقوق دولتی پیش‌بینی شده است، بیشترین سهم نسبت به حکم مندرج در قانون معادن را دارد. این در حالی است که سهم وزارت صنعت، معدن و تجارت و سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری به ترتیب ۲۱ و ۱ درصد است؛ در حالی که طبق قانون سهم آنها به ترتیب ۷۳ و ۱۲ باید باشد. طبق ماده (۱) قانون الزامات و احکام مورد نیاز قوانین و بودجه‌های سنواتی مصوب ۱۴۰۴، دولت باید الزامات بودجه‌ای قوانین را در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵، درج کند؛ در غیر این صورت، نقض صدر اصل (۵۲) (مبنی بر تهیه لایحه بودجه براساس ترتیبات قانونی) رخ داده است.
- در این لایحه همچنان مشاهده می‌شود که بیشترین سهم اعتبارات تملک‌دارایی سرمایه‌ای سازمان زمین‌شناسی و اکتشافات معدنی کشور از طریق ردیف‌های مربوط به اخذ حقوق دولتی تأمین می‌شود که ناپایداری قابل توجهی دارد.
- در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵، بخشی از درآمدها و هزینه‌های دولت در قالب جداول ۲۳ و ۲۴ و تحت عنوان منابع و مصارف جمعی خرجی آورده شده است. در ردیف‌های مرتبط با بخش معدن در جداول جمعی خرجی، اختلافی ۵۰ هزار میلیارد ریالی مشاهده می‌شود که در بخش معدن هزینه نخواهد شد. در ضمن به دلیل ماهیت جمعی - خرجی بودن این قسمت از لایحه مشخص نبودن محل هزینه‌کرد آن، با توجه به احتمال محقق نشدن منابع، باعث ایجاد کسری بودجه شود.
- درآمدها و هزینه‌های پیش‌بینی شده سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران (ایمیدرو) در سال ۱۴۰۵ به ترتیب ۵۶ و ۳۷ درصد رشد داشته است که به نظر می‌رسد این برآورد در طرف درآمدها بدبینانه باشد.
- لازم است در اجرای ماده (۱۸۲) قانون آیین‌نامه داخلی مجلس و نیز ایجاد بستر لازم برای نظارت بر اجرای قانون برنامه، احکام جزئی مرتبط از قانون برنامه هفتم در خصوص بخش معدن، از حیث اجرا یا عدم اجرا به جهت تأمین مالی در لایحه بودجه تعیین تکلیف شوند.

پیشنهاد/ راهکارهای تقنینی، نظارتی یا سیاستی

درخصوص اصلاح بخش‌های مرتبط با بخش معدن و صنایع معدنی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵، موارد مندرج در جدول ۱ می‌تواند به‌عنوان مهم‌ترین پیشنهادها ارائه شوند؛ تفصیل و جزئیات این موارد در گزارش به تفصیل بیان شده است. با این حال، به نظر می‌رسد برای برخی احکام مندرج در قانون برنامه هفتم پیشرفت که اجرای آن‌ها مستلزم پیش‌بینی و تخصیص اعتبارات

در بودجه‌های سنواتی است، از جمله تجمیع و انتشار داده‌های پایه زمین‌شناسی (موضوع جزء (۲) بند «ب» ماده (۴۸))، افزایش متوسط عمق اکتشاف کشور (موضوع جزء (۵) بند «ب» ماده (۴۸)) و ایجاد سامانه‌های هوشمند به‌منظور محاسبه دقیق میزان استخراج (موضوع جزء (۱۴) بند «ب» ماده (۴۸))، ردیف اعتباری مشخصی پیش‌بینی نشده است.

جدول ۱. پیشنهادها در خصوص اصلاح موارد مرتبط با بخش معدن و صنایع معدنی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ کل کشور

ردیف	پیشنهاد
۱	باتوجه به محاسبات صورت‌گرفته در این گزارش، برآورد می‌شود در صورت اخذ بخش عمده حقوق دولتی قطعی سال آتی در همان سال، امکان اخذ حقوق دولتی تا مبالغی حدود ۱۵۰۰ هزار میلیارد ریال در سال ۱۴۰۵ وجود داشته باشد، باین حال در عمل بدلیل شیوه نامطلوب فعلی اخذ حقوق دولتی، پیش‌بینی اخذ حقوق دولتی سال آتی می‌تواند حداقل تا مبلغ ۱۰۰۷۰ هزار میلیارد ریال در لایحه بودجه افزایش پیدا کند.
۲	از آنجایی که افزایش عوارض جابه‌جایی بارهای معدنی به‌صورت مجزا از حقوق دولتی، موجب افزایش هزینه‌های معدن‌کاری خواهد شد و همچنین در لایحه بودجه، بخشی از حقوق دولتی اخذ شده به وزارت راه و شهرسازی و مجموعه‌های تابعه برای انجام وظایف محوله تخصیص یافته است، پیشنهاد می‌شود ردیف مربوطه حذف شود.
۳	از آنجایی که عملکرد وزارت صنعت، معدن و تجارت در خصوص اخذ حقوق دولتی معادن منجر به دریافت مبالغی بیش از میزان مصوب بودجه‌های سنواتی در برخی از سال‌های گذشته شده است و همچنین با در نظر گرفتن لزوم برنامه‌ریزی هرچه بهتر این دستگاه برای انجام وظایف حاکمیتی خود در بخش معدن با هدف حفظ و ارتقای تولید و ارزش‌آفرینی در این بخش، لازم است مبالغ اخذ شده مازاد بر مقادیر مصوب در قانون بودجه سال ۱۴۰۵، براساس احکام موجود در قانون معادن (مصوب ۱۳۷۷) و اصلاحات و الحاقات بعدی آن تخصیص یابد.
۴	در بخش جدول (۷-۱) لایحه، مبلغ ۵۹،۱۲۶ میلیارد ریال از اعتبارات مربوط به تبصره «۶» ماده (۱۴) قانون معادن در اختیار دستگاه‌های استانی و ملی قرار داده شده است. باتوجه به اینکه در حکم قانونی مذکور این اعتبار باید به اعتبارات استان برای ایجاد زیرساخت و رفاه و توسعه شهرستان، با اولویت بخشی که در آن معدن واقع شده است، اضافه گردد، باید نسبت اعتبارات اضافه شده به دستگاه‌های ملی (مانند وزارت‌های فرهنگ و ارشاد اسلامی و ورزش و جوانان) در این جدول با پروژه‌های موجود در شهرستان‌ها و بخش‌هایی که معادن در آنجا واقع شده است، مشخص گردد.
۵	باتوجه به تفاوت ۵۰ هزار میلیارد ریالی میان منابع و مصارف مرتبط با بخش معدن در جداول جمع‌خرجی لایحه، به نظر می‌رسد منابع حاصل، از این بخش خارج خواهد شد. این درحالی است که با هدف پایدارسازی سایر درآمدهای دولت ناشی از بخش معدن (مانند حقوق دولتی، سهم ویژه دولت از سودآوری ایمیدرو)، نیاز به تأمین مالی وظایف حاکمیتی وزارت صنعت، معدن و تجارت در توسعه زیرساخت‌های مورد نیاز بخش معدن اعم از عملیات شناسایی و پی‌جویی، تأمین زیرساخت‌های انرژی و...، بیش از پیش احساس می‌گردد.
۶	باتوجه به طلب سازمان‌های توسعه‌ای (از جمله ایمیدرو) از دولت بابت واگذاری شرکت‌های زیرمجموعه آنها و عدم تسویه این موارد، در قوانین بودجه سنواتی سال‌های گذشته، ردیفی بابت تهاوت این موضوع با بدهی این سازمان‌ها به دولت در نظر گرفته شده است. لازم است این ردیف مجدد در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ نیز (با گردش حسابداری در خزانه) تکرار شود.
۷	پیشنهاد می‌شود در خصوص حق انتفاع در نظر گرفته شده برای شرکت‌های گل‌گهر، گهرزمین و چادرملو، موضوع ردیف ۶-۶ جدول الزامات لایحه، با هدف ترغیب سرمایه‌گذاری این شرکت‌ها در تولید محصولات پایین‌دستی با ارزش افزوده بالا و یا انجام فعالیت‌های اکتشافی، با تأیید سازمان برنامه و بودجه کشور و سازمان ایمیدرو حداکثر تا ۱۰ واحد درصد معافیت در نظر گرفته شده شود.
۸	در راستای اجرای جزء (۱۴) بند «ب» ماده (۴۸) قانون برنامه هفتم، در خصوص ایجاد امکان محاسبه دقیق میزان برداشت از معادن توسط سامانه‌های هوشمند و همچنین جهت ایجاد حسابداری تعهدی در محاسبات حقوق دولتی برای هر یک از معادن توسط وزارت صنعت، معدن و تجارت، پیشنهاد می‌شود ردیفی جهت اختصاص بخشی از منابع حاصل از دریافت حقوق دولتی بیش از میزان پیشنهاد شده در ردیف ۱۳۰۴۰۸ به این موضوعات، تعریف شود.
۹	با توجه به احکام اجزای (۲) و (۵) بند «ب» ماده (۴۸) قانون برنامه هفتم پیشرفت، در خصوص تجمیع و انتشار داده‌های پایه زمین‌شناسی و افزایش عمق اکتشاف در کشور، ضروری است مواردی همچون «تجهیز و توسعه سامانه‌های داده‌ای در سازمان زمین‌شناسی و اکتشافات معدنی کشور» و همچنین «برداشت‌های داده‌های ژئوفیزیک هوایی» در اولویت هزینه‌کرد اعتبارات تخصیص‌یافته از بودجه‌های تملک دارایی سرمایه‌ای ناشی از اخذ حقوق دولتی قرار گیرند.
۱۰	با توجه به اهمیت تأمین مالی پروژه‌های نیمه‌تمام موجود در سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران (ایمیدرو) و همچنین وفق جزء (۱۵) بند «ب» ماده (۴۸) قانون برنامه هفتم پیشرفت، لازم است امکان سرمایه‌گذاری از محل مبالغ مازاد بر اعتبار مصوب سود ویژه سهم دولت، سود ابرازی و مازاد بر مالیات عملکرد پیش‌بینی شده در قوانین بودجه سنواتی این سازمان فراهم گردد.

مأخذ: یافته‌های پژوهش.

۱. مقدمه

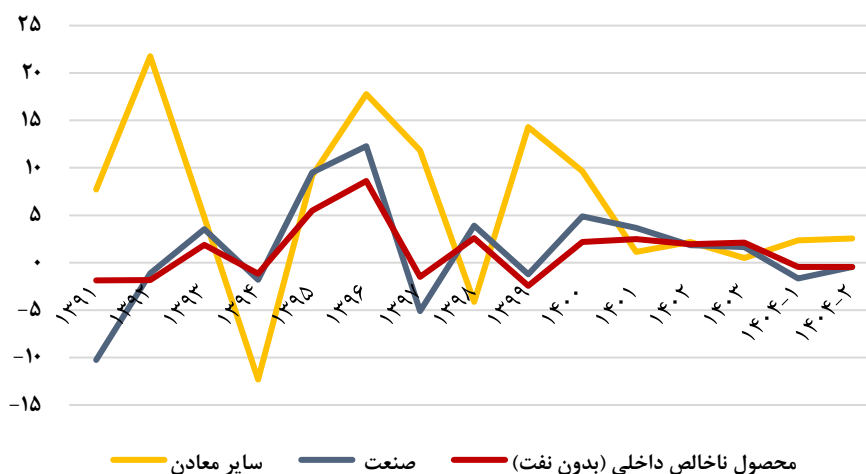
در این گزارش به بررسی ابعاد مختلف لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ پیرامون بخش معدن و صنایع معدنی پرداخته شده است. در این راستا، پس از بررسی این بخش از منظر داده‌های کلان و جایگاه آن در اقتصاد ملی، موضوعات مرتبط با درآمدهای دولت از بخش معدن، نسبت تخصیص حقوق دولتی در محل‌های مشخص شده، جبران خسارت ناشی از بهره‌برداری معادن و فعالیت‌های معدنی، اعتبارات سازمان زمین‌شناسی، جداول جمع‌ی خرجی و درآمدها و هزینه‌های شرکت‌های دولتی فعال در بخش معدن واکاوی شده است.

۲. وضعیت فعلی بخش معدن و صنایع معدنی

بخش معدن و صنایع معدنی در داده‌های حساب‌های ملی در دو زیربخش «سایر معادن» و «صنعت» مورد بحث قرار می‌گیرند که به ترتیب به فعالیت‌های استخراج از معادن و همچنین صنایع معدنی و ایجاد ارزش‌افزوده از مواد معدنی پرداخته می‌شود. گفتنی است که در زیرمجموعه‌های «صنعت»، دو عنوان «ساخت فلزات پایه» و «ساخت سایر محصولات کانی غیرفلزی» مربوط به صنایع معدنی‌اند.

۲-۱. رشد اقتصادی

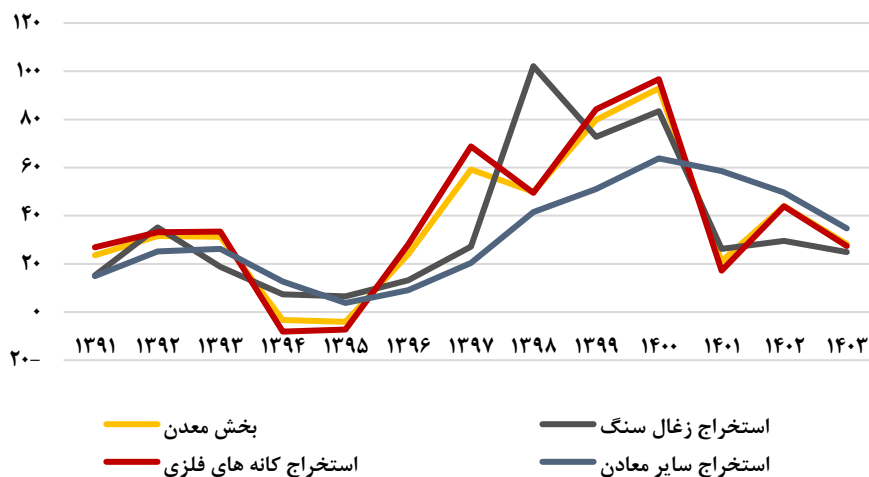
در شکل ۱، مقایسه‌ای میان رشد در بخش‌های «سایر معادن» و «صنعت» و محصول ناخالص داخلی بدون در نظر گرفتن فروش نفت صورت گرفته است. همان‌گونه که در این شکل می‌توان مشاهده کرد، رشد استخراج معادن از سال ۱۳۹۱ در حال کاهش است؛ به نحوی که از بالای ۲۰ درصد در سال ۱۳۹۲ به حدود ۰/۵ درصد در سال ۱۴۰۳ و ۲ درصد در فصل دوم سال ۱۴۰۴ رسیده است. همچنین مشاهده می‌شود از سال ۱۴۰۱ رشد این بخش در محدوده‌های بین ۰/۵ تا ۲/۵ درصد در سال در نوسان بوده است. از سوی دیگر، ملاحظه می‌شود که در برخی بازه‌های زمانی، مانند سال‌های ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۰، رشد استخراج از معادن عملکردی برخلاف روند رشد اقتصادی کشور داشته است.

شکل ۱. نمودار رشد بخش «سایر معادن» به قیمت‌های ثابت سال ۱۴۰۰ (درصد) [۱]

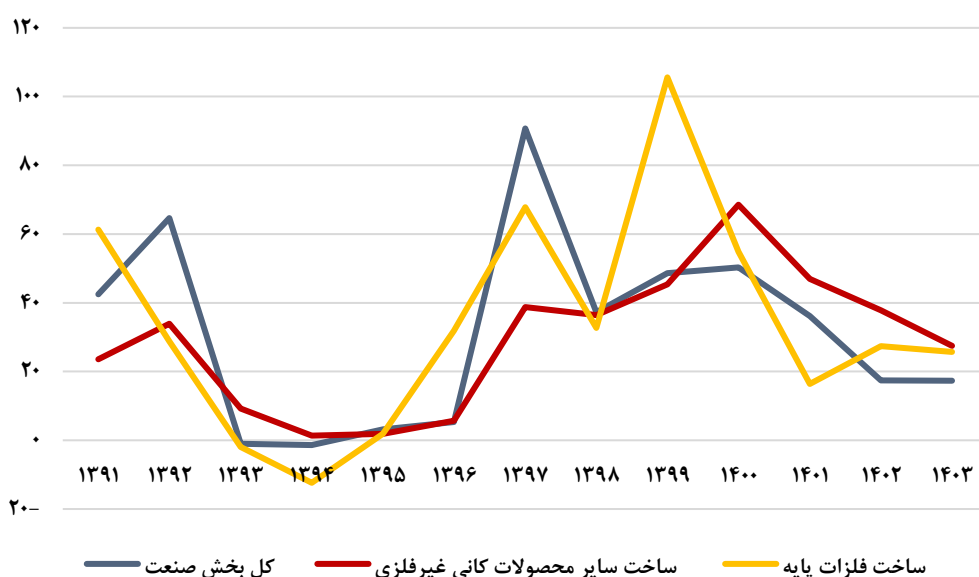
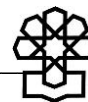
۲-۲. تورم تولیدکننده

در شکل ۲، تورم تولیدکننده در زیربخش‌های «سایر معادن» مشاهده می‌شود. این نرخ که از سال ۱۳۹۶ روندی صعودی به خود گرفته، در سال ۱۴۰۰ به حدود ۱۰۰ درصد و در سال ۱۴۰۳ به حدود ۳۰ درصد رسیده است. روند تورم زیربخش‌های استخراج معادن نیز شبیه به هم بوده است، به جز استخراج زغال سنگ که علی‌رغم روندها در سال ۱۳۹۸، تورمی بیش از ۱۰۰ درصد را تجربه کرده است.

شکل ۲. نمودار تورم تولیدکننده بخش معدن، به قیمت ثابت سال ۱۳۹۵ (درصد) [۱]

در شکل ۳، مقایسه‌ای میان تورم تولیدکننده در زیربخش‌های «ساخت فلزات پایه» و «ساخت سایر محصولات کانی غیرفلزی» و کل بخش صنعت در سال‌های ۱۳۹۱ تا ۱۴۰۳ ارائه شده است. این نرخ در سال‌های پس از همه‌گیری بیماری کووید-۱۹ در سال ۱۳۹۹، کاهش‌ی گزارش شده است؛ به نحوی که در بخش‌های تولیدات فلزی و غیرفلزی به ترتیب از بیش از ۱۰۰ و ۴۵ درصد در سال ۱۳۹۹ به حدود ۲۵ درصد در سال ۱۴۰۳ رسیده است. همچنین باتوجه به وابستگی این صنایع به عواملی همچون قیمت انرژی، در برخی بازه‌های زمانی، روندی خارج از تورم صنعت برای این زیربخش‌ها مشاهده می‌شود.

شکل ۳. نمودار تورم تولیدکننده در بخش صنعت و زیرمجموعه‌های فلزات پایه و سایر محصولات غیرفلزی، به قیمت ثابت سال ۱۳۹۵ (درصد) [۱]

۳. درآمدهای دولت از بخش معدن

در بخش درآمدهای لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ کل کشور، برخی درآمدها متعلق به بخش معدن و صنایع معدنی است. مهم‌ترین درآمد مستقیم دولت از این بخش را می‌توان حقوق دولتی دریافتی از معادن دانست. در ادامه، این موارد به تفکیک بررسی شده است.

۳-۱. حقوق دولتی

از جمله مهم‌ترین ردیف‌های درآمدی دولت در بودجه سالیانه کشور، میزان درآمد حاصل از حقوق دولتی و بهره مالکانه معادن است. براساس ماده (۱۴) قانون معادن مصوب سال ۱۳۷۷ و اصلاحات و الحاقات بعدی آن، حقوق دولتی به درصدی از بهای ماده معدنی موضوع پروانه گفته می‌شود که به نرخ روز در محل معدن به صورت استخراج شده یا کانه‌آرایی شده یا فراوری شده محاسبه می‌شود و در چارچوب بودجه مصوب با تشخیص وزارت صنعت، معدن و تجارت و تصویب شورای عالی معادن، توسط دارنده پروانه بهره‌برداری به وزارت صنعت، معدن و تجارت پرداخت می‌شود. همچنین باتوجه به اینکه در ماده (۲۵) این قانون ذکر شده است که بخشی از حقوق دولتی با هدف جبران خسارت ناشی از اکتشاف یا بهره‌برداری از مواد معدنی باید به حسابی در خزانه‌داری کل کشور، که توسط وزارت جهاد کشاورزی معرفی می‌شود، واریز شود، در لایحه‌های پیشنهادی بودجه سنواتی دو ردیف برای این درآمد منظور می‌شود. جدول ۲ جزئیات مقادیر پیشنهادی برای اخذ از معادن را تشریح کرده است. بر این اساس، سرجمع اخذ حقوق دولتی از معادن از ۵۵۰ هزار میلیارد ریال در سال ۱۴۰۴ به ۷۷۰ هزار میلیارد در سال ۱۴۰۵ رسیده است.

جدول ۲. جزئیات میزان اخذ حقوق دولتی معادن در قانون بودجه سال ۱۴۰۴ و لایحه پیشنهادی سال ۱۴۰۵ (میلیارد ریال) [۲ و ۳]

شماره	عنوان	مصوب قانون بودجه سال ۱۴۰۴	عملکرد سال ۱۴۰۴ (هشت‌ماهه)	پیشنهادی لایحه بودجه سال ۱۴۰۵	افزایش (کاهش) (درصد)
۱۳۰۴۰۸	درآمد حاصل از حقوق دولتی معادن (موضوع ماده (۱۴) قانون اصلاح قانون معادن مصوب ۱۳۹۰- مشمول ماده (۴۸) قانون محاسبات عمومی	۵۳۰,۰۰۰	۳۷۰,۰۹۲	۶۸۰,۰۰۰	۴۰
۱۵۰۱۲۲	درآمد موضوع ماده (۱۷) قانون اصلاح قانون معادن مصوب سال ۱۳۹۰	۲۰,۰۰۰		۹۰,۰۰۰	

در جدول ۳ وضعیت میزان مصوب و انواع مختلف وصولی حقوق دولتی در ۱۰ سال گذشته نشان داده شده است. همان‌گونه که مشاهده می‌شود، بخشی از دریافت حقوق دولتی تحت عنوان جبران بدهی‌های دولت طبقه‌بندی شده است؛ به این دلیل که این پرداخت از طریق حساب‌های داخلی شرکت‌های دولتی (در بخش معدن سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران (ایمیدرو)) و به‌منظور تسویه بدهی دولت به گندم‌کاران صورت گرفته است. محاسبه این پرداخت تحت عنوان حقوق دولتی معادن این سازمان هنوز به‌صورت رسمی اعلام نشده است.

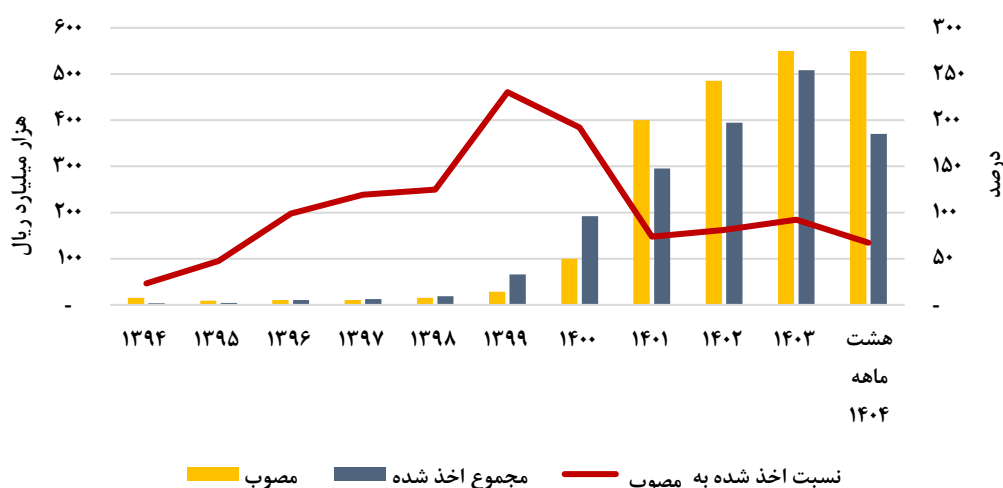
میانگین نسبت حقوق دولتی اخذ شده به مصوب آن در قانون بودجه در این بازه زمانی، ۱۰۸ درصد محاسبه می‌شود که می‌تواند ناشی از پایین بودن میزان مصوب پیش‌بینی شده در قوانین بودجه سالیانه باشد. همان‌گونه که مشاهده می‌شود، در هشت‌ماهه سال ۱۴۰۴ در مجموع ۳۷۰ هزار میلیارد ریال حقوق دولتی، معادل ۶۷ درصد از حقوق دولتی کل اخذ شده است.

جدول ۳. وضعیت دریافت حقوق دولتی از سال ۱۳۹۱ تا هشت‌ماهه ابتدایی سال ۱۴۰۴ (میلیارد ریال) [۴ و ۵]

سال	مصوب	وصول ردیف ۱۳۰۴۰۸	وصول ردیف ۱۵۰۱۲۲	جبران بدهی‌های دولت	مجموع دریافتی	نسبت اخذ شده به مصوب (درصد)
۱۳۹۴	۱۵,۰۰۰	۳,۴۸۴	-	-	۳,۴۸۴	۲۳
۱۳۹۵	۹,۰۰۰	۴,۲۷۴	-	-	۴,۲۷۴	۴۷
۱۳۹۶	۱۰,۵۰۰	۱۰,۳۶۲	-	-	۱۰,۳۶۲	۹۹
۱۳۹۷	۱۰,۵۰۰	۱۲,۵۲۹	-	-	۱۲,۵۲۹	۱۱۹
۱۳۹۸	۱۵,۰۰۰	۱۸,۷۴۴	-	-	۱۸,۷۴۴	۱۲۵
۱۳۹۹	۲۸,۷۴۰	۶۶,۲۰۸	-	-	۶۶,۲۰۸	۲۳۰
۱۴۰۰	۱۰۰,۰۰۰	۱۹۲,۰۶۹	-	-	۱۹۲,۰۶۹	۱۹۲
۱۴۰۱	۴۰۰,۰۰۰	۲۸۵,۷۱۷	۹,۷۶۳	-	۲۹۵,۴۸۰	۷۴
۱۴۰۲	۴۸۵,۲۰۰	۳۶۵,۶۰۹	۱۳,۹۳۱	۱۵,۰۰۰	۳۹۴,۵۴۰	۸۱
۱۴۰۳	۵۵۰,۰۰۰	۴۶۳,۰۲۰	۱۰,۰۲۱	۳۵,۰۰۰	۵۰۸,۰۴۱	۹۲
هشت‌ماهه ۱۴۰۴	۵۵۰,۰۰۰	۳۶۲,۳۹۲	۷,۷۰۰	-	۳۷۰,۰۹۲	۶۷

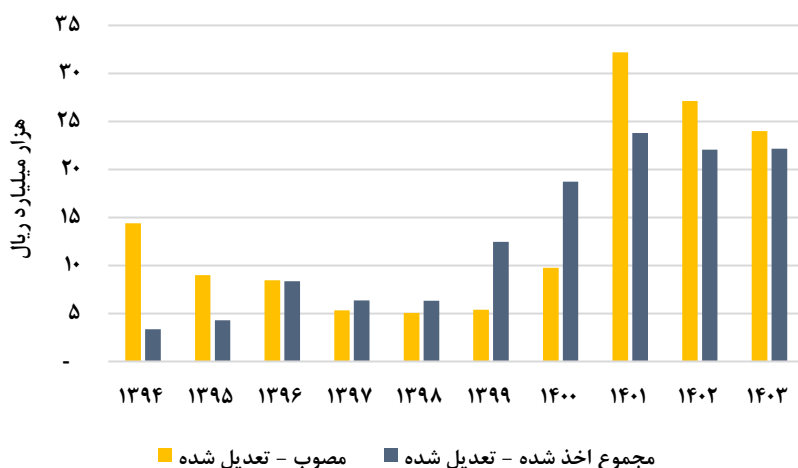
مأخذ: یافته‌های پژوهش.

در شکل ۴ مجموع حقوق دولتی اخذ شده و میزان مصوب آن در قانون بودجه سالیانه به قیمت‌های جاری نشان داده شده است. همان‌گونه که مشاهده می‌شود، در بین سال‌های ۱۴۰۰ تا ۱۴۰۳ سالیانه ۱۰۰ هزار میلیارد ریال به سرجمع اخذ حقوق دولتی افزوده شده است.

شکل ۴. نمودار روند مقادیر مصوب و اخذ شده حقوق دولتی از سال ۱۳۹۴ تا هشت ماهه ابتدایی سال ۱۴۰۴ [۴ و ۵]

در شکل ۵ با هدف تدقیق اثر حقوق دولتی بر فعالان بخش، میزان مصوب و اخذ شده حقوق دولتی با استفاده از شاخص قیمت‌های تولیدکننده بخش معدن (به قیمت سال ۱۳۹۵) تعدیل شده است. همان‌گونه که مشاهده می‌شود، از سال ۱۳۹۴ تا سال ۱۳۹۹ مقادیر مصوب تعدیل شده روندی نزولی، بین سال‌های ۱۴۰۰ و ۱۴۰۱ روندی صعودی و پس از آن مجدداً روندی نزولی طی کرده است. این درحالی است که میزان تعدیل شده اخذ حقوق دولتی تا پیش از سال ۱۴۰۱ صعودی و پس از آن ثابت، حدود ۲۲ هزار میلیارد ریال به قیمت ثابت سال ۱۳۹۵، بوده است.

شکل ۵. نمودار مقادیر تعدیل شده حقوق دولتی مصوب و اخذ شده، به قیمت‌های ثابت سال ۱۳۹۵
مأخذ: یافته‌های پژوهش.

به‌منظور بررسی امکان تحقق میزان حقوق دولتی پیش‌بینی شده در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵، با فرض ثبات میزان استخراج و درصد تعیین شده برای حقوق دولتی هر معدن، باید افزایش قیمت مواد معدنی مؤثر بر حقوق دولتی محاسبه شود. در این گزارش، این مسئله از دو روش بررسی شده است.

باتوجه به اخذ حدود ۵۰۸ هزار میلیارد ریال حقوق دولتی در سال ۱۴۰۳، در روش اول رشد قیمت مواد معدنی در بازه زمانی شهریورماه ۱۴۰۳ تا دی‌ماه ۱۴۰۴ (زمان تدوین این گزارش) محاسبه شده است.

باتوجه به اینکه در سال‌های گذشته بنابر مشاهدات میدانی و آمار و اطلاعات موجود از عملکرد حقوق دولتی معادن کشور، بیش از ۹۵ درصد از حقوق دولتی اخذ شده از معادن، مربوط به سنگ آهن، مس، سرب و روی و طلا بوده است، در ادامه به بررسی تغییرات قیمتی مهم‌ترین محصولات این زنجیره‌ها، که می‌تواند نماینده خوبی برای پیش‌بینی قیمت مورد محاسبه در حقوق دولتی باشد، در بازه مورد بحث پرداخته شده است. جدول ۴ اطلاعات تغییرات قیمت‌های مربوط به زنجیره‌های فوق در بورس کالا است.

جدول ۴. نوسان قیمت در مهم‌ترین مواد معدنی در اخذ حقوق دولتی [۶]

رشد (درصد)	معامله در انتهای بازه		معامله در ابتدای بازه		کالا
	قیمت پایانی (هزار ریال بر تن)	تاریخ	قیمت پایانی (هزار ریال بر تن)	تاریخ	
۷۰	۶۴,۰۷۰	۱۴۰۴/۱۰/۲۱	۳۷,۵۱۰	۱۴۰۳/۰۶/۰۳	کنسانتره سنگ آهن - بازار داخلی
۲۱۹	۱۵,۸۳۴,۰۰۰	۱۴۰۴/۱۰/۲۱	۴,۹۶۲,۰۰۰	۱۴۰۳/۰۶/۰۵	کاتد مس
۱۲۸	۳,۳۴۹,۷۷۳	۱۴۰۴/۱۰/۱۵	۱,۴۶۴,۰۳۹	۱۴۰۳/۰۶/۰۵	شمش روی (۹۹/۹۶ درصد)

مأخذ: یافته‌های پژوهش.

همچنین قیمت طلا در بازه ابتدای شهریورماه ۱۴۰۳ تا دی‌ماه ۱۴۰۴ بر مبنای قیمت نماد تمام‌سکه رفا، حدود ۲۲۵ درصد رشد داشته است. گفتنی است، باتوجه به آشفتگی‌های موجود ناشی از تعدد روش‌های اخذ حقوق دولتی، سهم دقیق هرکدام از مواد معدنی اشاره شده از این درآمد مشخص نیست؛ لذا برای محاسبه میزان افزایش آن در سال‌های پیش‌رو لازم است سناریوهای مختلف در نظر گرفته شود. سناریوهای موجود در جدول ۵ و به دنبال تخمین انجام شده، مبتنی بر اظهارات مسئولین وزارت صنعت، معدن و تجارت و همچنین اطلاعات مرکز آمار به دست آمده است.

جدول ۵. پیش‌بینی افزایش حقوق دولتی دریافتی در سناریوهای مختلف

ماده معدنی	میزان افزایش قیمت در سال گذشته (درصد)	سهم از اخذ حقوق دولتی (درصد)	پیش‌بینی میزان افزایش (درصد)
سناریوی اول	سنگ آهن	۶۰	۱۲۲/۴
	مس	۲۱۹	
	سرب و روی و طلا	۱۷۶/۵	
سناریوی دوم	سنگ آهن	۷۵	۱۰۳/۶
	مس	۲۱۹	
	سرب و روی و طلا	۳	
سناریوی سوم	سنگ آهن	۶۵	۱۱۲/۸
	مس	۲۲	
	سرب و روی و طلا	۷	

مأخذ: یافته‌های پژوهش.

لذا می‌توان مقادیر ممکن اخذ حقوق دولتی در سال ۱۴۰۵ را در سناریوهای مختلف به شرح جدول ۶ برآورد کرد.

جدول ۶. پیش‌بینی اخذ حقوق دولتی در سال ۱۴۰۵ در سناریوهای مختلف (میلیارد ریال)

سناریوها	میزان وصولی حقوق دولتی مربوط به سال ۱۴۰۳	برآورد امکان وصول حقوق دولتی در سال ۱۴۰۵
سناریوی اول	۵۰۸،۰۴۱	۱،۱۳۰،۱۵۵
سناریوی دوم		۱،۰۳۴،۷۱۸
سناریوی سوم		۱،۰۸۱،۱۲۷

مأخذ: همان.

گفتنی است در این محاسبه، پیش‌بینی تورم سال آینده مواد معدنی در نظر گرفته نشده است. بر این اساس و با مفروضات پیش‌گفته، پیش‌بینی می‌شود در سناریوهای مختلف به ترتیب ۱،۱۳۰، ۱،۰۳۴ و ۱،۰۸۱ هزار میلیارد ریال وصول حقوق دولتی رخ دهد؛ به طور میانگین ۱،۰۸۲ هزار میلیارد ریال. همچنین در صورتی که تورم سالانه ۴۰ درصدی در این مبلغ لحاظ شود، مبلغ قابل وصول تا حدود ۱۵۰۰ هزار میلیارد ریال افزایش خواهد یافت.

بر این اساس، مطابق روش اول، می‌توان مقادیر ۱،۱۳۰، ۱،۰۳۴ و ۱،۰۸۱ هزار میلیارد ریال را در سه سناریو به‌عنوان میزان پیش‌بینی شده اخذ حقوق دولتی در سال ۱۴۰۵ برآورد نمود.

این میزان را می‌توان از روش دیگری نیز محاسبه نمود. در روش دوم از داده‌های مربوط به هجده معدن بزرگ کشور، که نقشی حدود ۸۵ درصدی در اخذ حقوق دولتی دارند (براساس آمار و اطلاعات موجود از حقوق دولتی قطعی محاسبه شده در سال ۱۴۰۲)، استفاده می‌شود؛ چنان‌که در جدول ۷ به تفصیل بیان شده است. فروض محاسبه در این روش مبتنی بر بررسی‌های انجام شده و اظهارات مسئولین مربوطه وزارت صنعت، معدن و تجارت به این شرح است:

- حقوق دولتی وصولی در هر سال مجموع بخشی از حقوق دولتی قطعی سال گذشته و علی‌الحساب دو فصل ابتدایی همان سال است. همچنین فرض می‌شود که معوقات پرداخت حقوق دولتی مربوط به سال‌های قبل از سال ۱۴۰۴، تسویه شده است.

- پرداخت ۶۰ درصد از حقوق دولتی قطعی محاسبه شده در سال ۱۴۰۴، به سال ۱۴۰۵ موکول می‌شود.
- حقوق دولتی علی‌الحساب معادن در دو فصل ابتدایی سال ۱۴۰۵ براساس قیمت‌های فصل آخر سال ۱۴۰۴ صورت می‌گیرد.

- تولید معادن در محاسبه حقوق دولتی قطعی سال ۱۴۰۴ براساس آمار موجود در سال ۱۴۰۳ و در محاسبه حقوق دولتی علی‌الحساب دو فصل ابتدایی (باتوجه به تعطیلات فروردین‌ماه)، ۴۰ درصد آمار سال ۱۴۰۳ در نظر گرفته می‌شود.

- قیمت مواد معدنی با استفاده از اظهارات سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران (ایمیدرو)، معاملات صورت‌گرفته در بورس کالا و اطلاعات ارائه شده توسط شرکت‌های بورسی در سایت کدال استخراج شده است.

- درصدهای مبنای محاسبه حقوق دولتی براساس مصوبه سال ۱۴۰۲ شورای عالی معادن (که در سال‌های ۱۴۰۳

و ۱۴۰۴ نیز مجدد ابلاغ شد) در نظر گرفته شده‌اند.

- باتوجه به شرایط خاص معدن ققنوس ۱، مبلغ کل حقوق دولتی این معدن در سال ۱۴۰۴ با دو برابر کردن مبلغ مندرج در توضیحات صورت مالی ۶ ماهه منتهی به ۱۴۰۴/۰۶/۳۱ شرکت ذوب آهن اصفهان و حقوق دولتی علی‌الحساب آن با تعدیل مقدار مذکور با تورم ۴۰ درصدی در نظر گرفته شده است.
- با توجه به موارد فوق می‌توان فرمول زیر را به عنوان پیش‌بینی میزان وصول حقوق دولتی در هر سال پیشنهاد داد.

$$R_t^* = (r_{t-1} * \bar{p}_{t-1} * q_{t-2}) * 0.6 + (r_{t-1} * \bar{p}_{t-1,4} * 0.4 * q_{t-2})$$

در این فرمول مغتیرهای زیر تعریف شده‌اند:

- R_t^* ، میزان پیش‌بینی وصول حقوق دولتی در سال t ؛
- r_{t-1} ، نرخ اخذ حقوق دولتی در سال $t-1$ به تفکیک ماده معدنی به تصویب شورای عالی معادن؛
- \bar{p}_{t-1} ، میانگین قیمت ماده معدنی در سال $t-1$ با استفاده از منابعی مانند بورس کالا، کدال و...؛
- $\bar{p}_{t-1,4}$ ، میانگین قیمت ماده معدنی در فصل چهارم سال $t-1$ با استفاده از منابعی مانند بورس کالا، کدال و...؛ و
- q_{t-2}^1 ، میزان تولید معدن در کل سال $t-2$.

با توجه به این فرمول می‌توان فرمول پیش‌بینی اخذ حقوق دولتی در سال ۱۴۰۵ را به شرح زیر بازنویسی کرد:

$$R_{1405}^* = (r_{1404} * \bar{p}_{1404} * q_{1403}) * 0.6 + (r_{1404} * \bar{p}_{1404,4} * 0.4 * q_{1403})$$

جدول ۷. اطلاعات معادن مهم کشور [۴، ۶ و ۷]

ردیف	مشخصات معدن		محصول مبنای محاسبه حقوق دولتی	استخراج معدن یا تولید محصول فراوری شده در سال ۱۴۰۳ (هزار تن)	درصد اعمال حقوق دولتی در سال ۱۴۰۴ (درصد)	میانگین قیمت محصول در سال ۱۴۰۴ (هزار ریال بر تن)	قیمت محصول در دی‌ماه ۱۴۰۴ (هزار ریال بر تن)
	نام معدن	بهره‌بردار					
۱	سنگ آهن گل‌گهر	سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران (ایمیدرو)	کلوخه سنگ آهن	۳۲،۵۷۶	۲۵	۱۱،۱۴۰	۲۲،۶۸۰
۲	مس سرچشمه	شرکت ملی صنایع مس ایران	کاتد مس	۱۸۹	۱۵	۸،۸۹۱،۸۷۲	۱۵،۶۰۴،۹۸۰
۳	سنگان خواف	سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران (ایمیدرو)	کلوخه سنگ آهن	۲۵،۶۴۱	۲۵	۱۰،۹۲۷	۱۲،۹۱۰
۴	سنگ آهن چادرملو	سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران (ایمیدرو)	کلوخه سنگ آهن	۷،۸۹۵	۲۵	۲۳،۶۰۸	۲۷،۰۲۶
۵	ققنوس ۱	شرکت سهامی ذوب آهن اصفهان	کلوخه سنگ آهن	۱،۰۰۰	۱۲۰	-	-
۶	مس میدوک	شرکت ملی صنایع مس ایران	کاتد مس	۱۰۲	۱۲	۸،۸۹۱،۸۷۲	۱۵،۶۰۴،۹۸۰
۷	مس دره‌زار	شرکت ملی صنایع مس	کنسانتره مس	۳۶	۱۳	۱،۴۶۰،۲۹۸	۲،۰۸۸،۱۸۲

۱. دلیل در نظر گرفتن تولید دو سال قبل این است که در زمان بررسی لایحه بودجه، هنوز میزان دقیق تولید معادن در آن سال مشخص نشده است.

ردیف	مشخصات معدن		محصول مبنای محاسبه حقوق دولتی	استخراج معدن یا تولید محصول فراوری شده در سال ۱۴۰۳ (هزار تن)	درصد اعمال حقوق دولتی در سال ۱۴۰۴ (درصد)	میانگین قیمت محصول در سال ۱۴۰۴ (هزار ریال بر تن)	قیمت محصول در دی ماه ۱۴۰۴ (هزار ریال بر تن)
	نام معدن	بهره‌بردار					
۸	سنگ آهن جلال‌آباد	ایران	کلوخه سنگ آهن	۲,۸۳۳	۱۵	۱۵,۸۸۲	۱۱,۶۵۰
۹	سنگ آهن سه‌چاهون	ایران (ایمیدرو)	کنسانتره سنگ آهن	۲,۶۰۳	۹	۵۶,۵۹۸	۶۰,۶۱۶
۱۰	سنگ آهن چاه‌گز	ایران (ایمیدرو)	کلوخه سنگ آهن	۲۱۸	۱۵	۲۶,۰۳۰	۲۷,۰۲۶
۱۱	زرنیخ و کان‌سنگ طلای زره شوران تکاب	ایران (ایمیدرو)	شمش طلا	۱,۰۰۰ کیلوگرم	۱۵	۱۰۰,۵۰۶,۶۶۷ هزار ریال بر کیلوگرم	۱۹,۹۷۵,۰۰۰ هزار ریال بر کیلوگرم
۱۲	مس تخت گنبد سیرجان	سیرجان	کنسانتره مس	۱۷۱	۹	۱,۴۶۰,۲۹۸	۲,۰۸۸,۱۸۲
۱۳	طلای اخترچی	پوژن کانی	شمش طلا	۵۰۰ کیلوگرم	۱۰	۱۰۰,۵۰۶,۶۶۷ هزار ریال بر کیلوگرم	۱۹,۹۷۵,۰۰۰ هزار ریال بر کیلوگرم
۱۴	شهرک	توسعه معدنی و صنعتی صیانور	کنسانتره سنگ آهن	۱,۶۷۵	۹	۵۰,۳۳۶	۶۰,۶۱۶
۱۵	سنگ آهن چغارت	سنگ آهن مرکزی ایران	کنسانتره سنگ آهن	۱,۰۲۰	۹	۵۶,۵۹۸	۶۰,۶۱۶
۱۶	مس سونگون	شرکت ملی صنایع مس ایران	کنسانتره مس	۳۳۵	۱۳	۱,۴۶۰,۲۹۸	۲,۰۸۸,۱۸۲
۱۸	سرب و روی و تراورتن انگوران	شرکت تهیه و تولید مواد معدنی ایران	خاک سرب و روی	۱,۱۱۳	۱۵	۲۷۳,۶۷۲	۲۸۸,۳۸۰

مأخذ: یافته‌های پژوهش.

بر این اساس، پیش‌بینی می‌شود که اخذ حقوق دولتی از معادن کشور به‌صورت جدول باشد.

جدول ۸. پیش‌بینی اخذ حقوق دولتی در سال ۱۴۰۵ (میلیارد ریال)

مجموع	حقوق دولتی علی‌الحساب دو فصل اول سال ۱۴۰۵	۶۰ درصد از حقوق دولتی قطعی سال ۱۴۰۴	۱۸ معدن مهم
۹۴۳,۲۴۷	۴۷۹,۵۳۷	۴۶۳,۷۰۹	
۱۶۶,۴۵۵	۸۴,۶۲۴	۸۱,۸۳۱	سایر معادن
۱,۱۰۹,۷۰۲	۵۶۴,۱۶۱	۵۴۵,۵۴۰	مجموع

مأخذ: یافته‌های پژوهش.

بر این اساس، برآورد می‌شود در سال ۱۴۰۵، حداقل مبلغ ۱,۱۰۹ هزار میلیارد ریال حقوق دولتی از معادن کشور قابلیت اخذ داشته باشد. البته باتوجه به نزدیکی پایان یافتن پروانه بهره‌برداری معادن چادرملو و انگوران در پایان سال ۱۴۰۴، ممکن است از این میزان مبلغ ۴۰,۵۹۵ میلیارد ریال بابت حقوق دولتی علی‌الحساب این معادن در سال ۱۴۰۵

۱. باتوجه به استخراج معدن، عیار مندرج در پروانه بهره‌برداری و ضریب ۸۵ درصدی برای بازیابی محاسبه شد.

کاسته شود که در این صورت سرجمع دریافتی به ۱۰۶۹،۱۰۷ میلیارد ریال خواهد رسید. این عدد تفاوت قابل توجهی با مقدار ارائه شده در لایحه بودجه (۷۷۰ هزار میلیارد ریال) دارد.

لازم به ذکر است فرض محوری این روش محاسبه، اخذ حقوق دولتی هر سال بر اساس قیمت‌های سال قبل، با توجه به اظهارات مدیران وزارت صنعت، معدن و تجارت بوده است. در صورت صحت این فرض، پرداخت بخش قابل توجهی از حقوق دولتی محاسبه شده در هر سال به سال آینده موکول می‌شود؛ که با توجه به فضای تورمی اقتصاد کشور، به سود بهره‌برداران معادن و به ضرر دولت خواهد بود.

۲-۳. سایر ردیف‌های درآمدی مرتبط با بخش معدن و صنایع معدنی

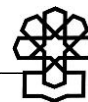
سایر درآمدهای دولت از بخش معدن به تفکیک در جدول مشخص شده است.

جدول ۹. جزئیات درآمدهای دولت از بخش معدن در قانون بودجه سال ۱۴۰۴ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ (میلیارد ریال) [۲ و ۳]

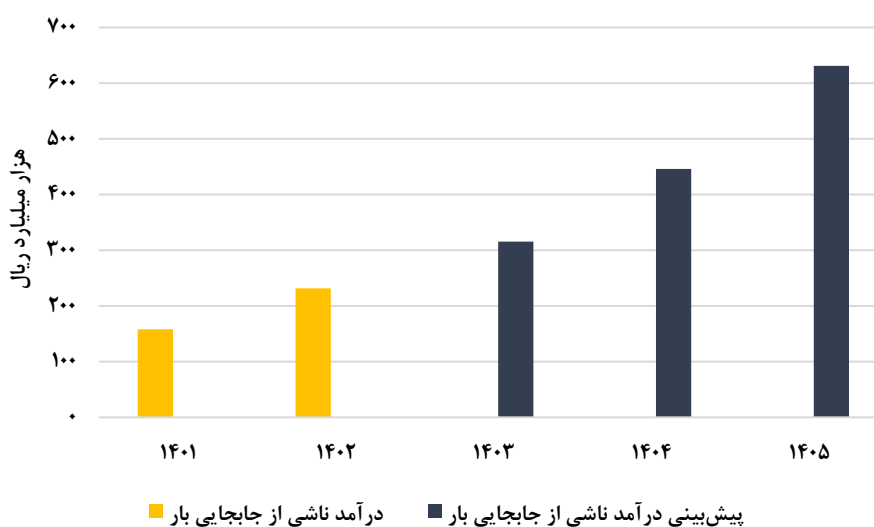
شماره	عنوان	مصوب قانون بودجه سال ۱۴۰۴	عملکرد سال ۱۴۰۴ (هشت‌ماهه)	پیشنهادی لایحه بودجه سال ۱۴۰۵	افزایش (کاهش) (درصد)
۱۳۰۴۱۸	عواید حاصل از اخذ تعرفه برای تعیین و تحویل محدوده‌های بلامعارض، جهت صدور پروانه اکتشاف و حق اکتشاف (موضوع تبصره‌های «۲» و «۳» ماده (۶) قانون اصلاح قانون معادن مصوب ۱۳۹۰)	۲،۰۰۰	۲،۲۸۹	۲،۰۰۰	۰
۱۶۰۱۱۷	درآمد موضوع افزایش عوارض بارهای معدنی به‌منظور حمایت از انتقال بار از حمل‌ونقل جاده‌ای به حمل‌ونقل ریلی	۵۰،۰۰۰	-	۳۰،۰۰۰	(۴۰)
۱۶۰۱۸۷	درآمد حاصل از فعالیت‌های معدنی خسارت‌زا (موضوع جزء «۷» بند «ب» ماده (۴۸) قانون برنامه هفتم پیشرفت	۱۰،۰۰۰	۲،۲۱۰	۵،۰۰۰	(۵۰)

همان‌گونه که ملاحظه می‌شود، در خصوص ردیف مربوط به حق‌الارض اکتشافی (موضوع ماده (۶) قانون معادن) علی‌رغم عملکرد بیش از ۱۰۰ درصد در هشت‌ماهه سال ۱۴۰۴، میزان مصوب تغییری نداشته است. همچنین مقادیر پیشنهادی برای دو ردیف افزایش عوارض بارهای معدنی و جبران خسارت ناشی از استخراج معادن و فعالیت‌های صنایع معدنی به ترتیب ۴۰ و ۵۰ درصد کاهش یافته است. براساس ماده (۱۸۲) قانون آیین‌نامه داخلی مجلس اصلاحی ۱۴۰۴، جداول لایحه و مصوبه مجلس باید حاوی استناد قانونی، موضوع، ردیف، رقم و سایر اطلاعات مرتبط با بودجه باشد.

در خصوص افزایش عوارض بارهای معدنی گفتنی است، در بند «ص» تبصره «۱» قانون بودجه سال ۱۴۰۴، به‌منظور ترغیب به استفاده از حمل‌ونقل خط آهن در جابه‌جایی بار مواد معدنی، عوارض جابه‌جایی این نوع از بار (به استثنای شن و ماسه و خاک رس) ۱۵ درصد تعیین شده است. همان‌گونه که در جدول ۱۱ نیز اشاره شد، در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ در ردیف ۱۶۰۱۱۷ از جدول ۵ با عنوان «درآمد موضوع افزایش عوارض بارهای معدنی به‌منظور حمایت از انتقال بار از حمل‌ونقل جاده‌ای به حمل‌ونقل ریلی»، درآمد حاصل ۳۰ هزار میلیارد ریال پیش‌بینی شده است. این در حالی

است که در جدول (۷-۱) لایحه بودجه ۱۴۰۵ از مبالغ موضوع تبصره «۶» ماده (۱۴) قانون معادن (۱۵ درصد از حقوق دولتی اخذ شده سهم استان‌ها) در ردیف‌های ۷۳۰۰۰۰-۱۵۵، ۷۳۰۰۰۰-۱۵۶ و ۷۳۰۰۰۰-۱۶۱، در مجموع ۳۸,۴۰۸ میلیارد ریال به وزارت راه و شهرسازی و مجموعه‌های تابعه برای انجام وظایف محوله اختصاص یافته است. از این رو تعریف چنین درآمدی موجب افزایش هزینه‌های معدن‌کاری، علاوه بر اخذ حقوق دولتی، خواهد شد. به منظور پیش‌بینی میزان تحقق این درآمد، درآمدهای سالیانه سازمان راهداری و حمل‌ونقل جاده‌ای کشور ناشی از عوارض جابه‌جایی کالا در شکل ۶ با استفاده از صورت‌های مالی این سازمان، نشان داده شده است. پیش‌بینی درآمد در سال‌های ۱۴۰۳ (باتوجه به انتشار صورت مالی ۶ ماهه این سازمان در تاریخ تدوین این گزارش)، ۱۴۰۴ و ۱۴۰۵ باتوجه به رشد درآمدها در سال‌های گذشته صورت گرفته است. همچنین باتوجه به اینکه نرخ این عوارض از دی‌ماه ۱۴۰۰ از ۴ درصد به ۹ درصد افزایش یافته، از سال‌های پیش از آن صرف‌نظر شده است.

شکل ۶. نمودار میزان درآمد سازمان راهداری و حمل‌ونقل جاده‌ای کشور ناشی از عوارض جابه‌جایی کالا [۸]

ازسوی دیگر و بنابر سالنامه آماری این سازمان، در سال ۱۴۰۳، ۱۲/۵ درصد از جابه‌جایی بار انجام شده در جاده‌های کشور مربوط به بارهای معدنی بوده است [۹]. لذا پیش‌بینی می‌شود در سال ۱۴۰۵، از ۶۳۱ هزار میلیارد ریال درآمد این سازمان حاصل عوارض جابه‌جایی بار، ۷۸ هزار میلیارد ریال ناشی از بار معادن باشد. لذا براساس حکم مندرج در قانون بودجه سال ۱۴۰۴، میزان افزایش عوارض بارهای معدنی ۴۷ هزار میلیارد ریال پیش‌بینی می‌شود که ۳۹ هزار میلیارد ریال آن باید برای توسعه حمل‌ونقل ریلی در خطوط مربوط به معادن هزینه گردد.

موضوع جبران خسارت‌های ناشی از فعالیت‌های معادن و صنایع معدنی، براساس جزء «۵» بند «الف» ماده (۴۳) قانون برنامه ششم توسعه، که در جزء «۷» بند «ب» ماده (۴۸) قانون برنامه هفتم پیشرفت نیز تنفیذ شده است، جزو منابع درآمدی به‌شمار می‌آید. بر این اساس، در مواردی که به‌دلیل بهره‌برداری از معادن و صنایع معدنی خسارت‌هایی به اهالی ساکن در منطقه و بخش کشاورزی آن برسد، علاوه بر عوارض آلاینده‌گی با تصویب شورای معادن استان، تا یک درصد از فروش واحدهای مذکور به‌منظور جبران خسارت و در صورت وارد شدن آسیب‌های عمومی به فعالیت‌های بهداشتی، درمانی و عمرانی مورد نیاز منطقه اختصاص می‌یابد. براساس ردیف ۱۶۰۱۸۷ جدول، ۵،۰۰۰ میلیارد ریال برای تحقق این موضوع در سال ۱۴۰۵ پیش‌بینی شده است.

بدیهی است، عوارض مذکور در صورتی تعلق می‌گیرد که یک یا چند شاکی خصوصی وجود داشته باشد و پس از اثبات وقوع تخریب و تصویب شورای معادن استان، زیان دریافتی به رفع همان مشکل اختصاص یابد. علی‌رغم این موضوع، مشخص شدن میزان دریافتی این درآمد در جداول بودجه ممکن است چالش‌زا باشد؛ زیرا بیم آن می‌رود ماده قانونی مذکور به‌عنوان حکمی عمومی میان تمام معادن و هزینه‌ای اضافه بر حقوق دولتی در میان مسئولین استانی تلقی شود. تحمیل این هزینه می‌تواند فعالیت‌های معدنی را در معادن، به‌خصوص معادن کوچک و متوسط، با چالش‌هایی مواجه کند. بنابراین لازم است در این خصوص، اصل بر مورد محور بودن این جرائم قرار گیرد و از تحمیل هزینه‌های غیرواقعی بر فعالیت‌های معدنی علاوه بر حقوق دولتی اجتناب شود. گفتنی است که در جدول ۹ لایحه بودجه سال ۱۴۰۵، فقط ۱،۸۱۴ میلیارد ریال از ۵،۰۰۰ میلیارد ریال درآمد پیش‌بینی شده (حدود ۳۶ درصد) برای محل اصلی تعریف آن مقرر شده است که در جدول مشاهده می‌شود.

جدول ۱۰. پیش‌بینی هزینه‌کرد درآمدهای ناشی از جبران خسارت بهره‌برداری از معادن و فعالیت‌های صنایع معدنی (میلیارد ریال)

شماره طبقه‌بندی	عنوان	هزینه‌ای	تملك‌دارایی‌های سرمایه‌ای	جمع
۱۲-۵۳۰۰۰۰	جبران خسارت ناشی از بهره‌برداری از معادن و فعالیت‌های صنایع معدنی	۳۱۴	۱،۵۰۰	۱،۸۱۴

مأخذ: یافته‌های پژوهش.

۴. تخصیص‌های مربوط به بخش معدن

اعتبارات بخش معدن و صنایع معدنی در دو بخش قابل بررسی است: تخصیص درآمدهای ناشی از حقوق دولتی و اعتبارات سازمان زمین‌شناسی و اکتشافات معدنی.

۴-۱. تخصیص‌های ناشی از حقوق دولتی

براساس قانون معادن مصوب ۱۳۷۷ و اصلاحات بعدی آن و همچنین قانون نظام‌مهندسی معدن مصوب ۱۳۷۹، درآمدهای ناشی از اخذ حقوق دولتی به این ترتیب باید به مصرف برسد:

• ۶۵ درصد برای اجرای بهینه تکالیف و مأموریت‌های توسعه‌ای معادن و صنایع معدنی توسط وزارت صنعت، معدن و تجارت؛

• ۱۵ درصد برای اضافه کردن به اعتبارات همان استان به منظور ایجاد رفاه، زیرساخت و توسعه در شهرستان؛

• ۱۲ درصد برای احیا و بازسازی محل عملیات معدنی توسط منابع طبیعی توسط جهاد کشاورزی، در صورتی که

در زمین‌های مربوط به منابع طبیعی اقدام به راه‌اندازی معدن شود؛

• ۵ درصد در حمایت از فعالیت‌های صندوق بیمه سرمایه‌گذاری فعالیت‌های معدنی؛

• ۳ درصد آن نیز از اعتبارات اعطایی به سازمان نظام‌مهندسی.

همچنین براساس بند «پ» ماده (۴۳) برنامه ششم توسعه، که مجدداً در جزء «۷» بند «ب» ماده (۴۸) برنامه هفتم پیشرفت تنفیذ شد، دولت مکلف است حقوق دولتی را به حساب ویژه‌ای نزد خزانه‌داری کل کشور واریز نماید تا در قالب قانون بودجه سنواتی در امور مذکور صرف شود. این اعتبار ۱۰۰ درصد تخصیص یافته تلقی می‌شود و هرگونه هزینه دیگر مشمول تصرف غیرقانونی در اموال عمومی است.

از نکات قابل توجه در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵، تعریف ردیف ۱۴۶-۷۳۰۰۰۰۰ است که در آن بخشی از اعتبارات ماده (۲۵) قانون معادن (مصوب ۱۳۷۷) و اصلاحات و الحاقات بعدی آن یا ماده (۱۷) قانون اصلاح قانون معادن (مصوب ۱۳۹۰)، برای سازمان حفاظت محیط زیست به منظور جبران خسارت‌های ناشی از اکتشاف و بهره‌برداری مواد معدنی در مناطق چهارگانه تحت تملک این سازمان، در نظر گرفته شده است.

از سوی دیگر، در قوانین بودجه سنواتی به‌طور معمول اعتبارات تخصیص یافته به وزارت صنعت، معدن و تجارت بابت اخذ حقوق دولتی موضوع تبصره «۱۴» قانون معادن (مصوب ۱۳۷۷) و اصلاحات و الحاقات بعدی آن، با سهم صندوق بیمه فعالیت‌های معدنی (موضوع تبصره ماده (۳۱) این قانون) و سهم سازمان نظام‌مهندسی معدن (موضوع ماده (۳۵) قانون نظام‌مهندسی معدن (مصوب ۱۳۷۹) با اصلاحات و الحاقات بعدی) تجمیع شده و در ردیف‌های جدول (۷-۱) متعلق به این دستگاه قرار گرفته است. این موضوع در ردیف ۱۳۲-۷۳۰۰۰۰۰ جدول (۷-۱) لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ بدون ذکر نام از دستگاه‌های مذکور و با تأکید بر ماده (۱۲) قانون اصلاح قانون معادن، با این ابهام مواجه شده است که آیا اعتبارات مندرج در این ردیف شامل سهم‌های قانونی صندوق بیمه فعالیت‌های معدنی و سازمان نظام‌مهندسی معدن خواهد شد یا خیر. شرح این موارد در جدول نشان داده شده است.

جدول ۱۱. اعتبارات تخصیص یافته بابت حقوق دولتی در جدول (۷-۱) لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ (میلیارد ریال) [۳]

شماره	عنوان دستگاه	عنوان	هزینه‌ای	تملك دارایی‌های سرمایه‌ای	مجموع
۷۳۰۰۰۰-۷۶	سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری کشور	اعتبارات ماده (۱۷) قانون اصلاح قانون معادن (موضوع احیا و بازسازی منابع طبیعی در محدوده عملیات معدنی)	۴,۵۰۰	۵,۰۹۹	۹,۵۹۹
۷۳۰۰۰۰-۱۳۲	وزارت صنعت، معدن و تجارت	اعتبارات ماده (۱۲) قانون اصلاح قانون معادن (موضوع تکمیل نقشه‌های پایه زمین‌شناسی، پی‌جویی و اکتشاف عمومی کلیه ظرفیت‌های معدنی کشور، تکمیل زیربناها و زیرساخت‌های مورد نیاز برای معادن و صنایع معدنی، صنایع پایین‌دست معدنی، تکمیل زنجیره پایین‌دست معدنی و صنایع معدنی، تشویق صادرات محصولات صنایع معدنی دارای ارزش‌افزوده بالا، اجرای طرح‌های تملک‌داری‌های سرمایه‌ای مرتبط با بخش معدن و صنایع معدنی)	۳۹,۹۵۰	۱۲۹,۰۰۰	۱۶۸,۹۵۰
۷۳۰۰۰۰-۱۴۶	سازمان حفاظت محیط زیست	اعتبارات ماده (۱۷) قانون اصلاح قانون معادن (موضوع احیا و بازسازی منابع طبیعی در محدوده عملیات معدنی- در مناطق چهارگانه تحت مدیریت سازمان)	۰	۵۰۰	۵۰۰

همچنین در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵، بخشی از اعتبارات ۱۵ درصد سهم استان‌ها از اخذ حقوق دولتی (موضوع تبصره «۶» ماده (۱۴) قانون معادن) در جدول (۷-۱) آمده است. در این بخش، مبلغ ۵۹,۱۲۶ میلیارد ریال از این اعتبارات در اختیار دستگاه‌های استانی و ملی قرار داده شده است که شرح آن در جدول ۴ آمده است. باتوجه به اینکه در حکم قانونی مذکور این اعتبار باید به اعتبارات استان برای ایجاد زیرساخت و رفاه و توسعه شهرستان، با اولویت بخشی که در آن معدن واقع شده است، اضافه گردد، باید نسبت اعتبارات اضافه شده به دستگاه‌های ملی (مانند وزارتخانه‌های فرهنگ و ارشاد اسلامی و ورزش و جوانان) در این جدول با پروژه‌های موجود در شهرستان‌ها و بخش‌هایی که معادن در آنجا واقع شده است مشخص گردد.

جدول ۴. اعتبارات تخصیص یافته بابت تبصره «۶» ماده (۱۲) قانون اصلاح قانون معادن در جدول (۷-۱) (میلیارد ریال) [۳]

شماره	عنوان دستگاه	عنوان	پیشنهادی لایحه بودجه ۱۴۰۵
۷۳۰۰۰۰-۱۵۵	شرکت مادر تخصصی ساخت و توسعه زیربناهای حمل‌ونقل کشور	اعتبارات موضوع تبصره «۶» ماده (۱۲) قانون اصلاح قانون معادن	۲۰,۰۹۷
۷۳۰۰۰۰-۱۵۶	وزارت راه و شهرسازی	اعتبارات موضوع تبصره «۶» ماده (۱۲) قانون اصلاح قانون معادن	۴,۵۱۷
۷۳۰۰۰۰-۱۵۷	وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی	اعتبارات موضوع تبصره «۶» ماده (۱۲) قانون اصلاح قانون معادن	۱,۱۷۷
۷۳۰۰۰۰-۱۵۸	شرکت سهامی آب منطقه‌ای آذربایجان شرقی	اعتبارات موضوع تبصره «۶» ماده (۱۲) قانون اصلاح قانون معادن	۲,۲۷۶
۷۳۰۰۰۰-۱۵۹	شرکت مهندسی آب و فاضلاب کشور، مادر تخصصی	اعتبارات موضوع تبصره «۶» ماده (۱۲) قانون اصلاح قانون معادن	۲,۷۳۱
۷۳۰۰۰۰-۱۶۰	سازمان راهداری و حمل‌ونقل جاده‌ای	اعتبارات موضوع تبصره «۶» ماده (۱۲) قانون	۱۳,۷۹۴

شماره	عنوان دستگاه	عنوان	پیشنهادی لایحه بودجه ۱۴۰۵
		اصلاح قانون معادن	
۷۳۰۰۰۰-۱۶۱	شرکت سهامی توسعه منابع آب و نیروی ایران	اعتبارات موضوع تبصره «۶» ماده (۱۲) قانون اصلاح قانون معادن	۳،۴۱۳
۷۳۰۰۰۰-۱۶۲	دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی، درمانی استان کرمان	اعتبارات موضوع تبصره «۶» ماده (۱۲) قانون اصلاح قانون معادن	۲،۲۷۶
۷۳۰۰۰۰-۱۶۳	دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی، درمانی رفسنجان	اعتبارات موضوع تبصره «۶» ماده (۱۲) قانون اصلاح قانون معادن	۷۹۶
۷۳۰۰۰۰-۱۶۴	دانشگاه ولیعصر(عج) رفسنجان	اعتبارات موضوع تبصره «۶» ماده (۱۲) قانون اصلاح قانون معادن	۴۵۵
۷۳۰۰۰۰-۱۶۵	شرکت سهامی آب منطقه‌ای کردستان	اعتبارات موضوع تبصره «۶» ماده (۱۲) قانون اصلاح قانون معادن	۱،۵۹۲
۷۳۰۰۰۰-۱۶۶	شرکت آب و فاضلاب کردستان	اعتبارات موضوع تبصره «۶» ماده (۱۲) قانون اصلاح قانون معادن	۱،۳۶۴
۷۳۰۰۰۰-۱۶۷	دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی، درمانی استان کردستان	اعتبارات موضوع تبصره «۶» ماده (۱۲) قانون اصلاح قانون معادن	۶۸۳
۷۳۰۰۰۰-۱۶۸	وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی	اعتبارات موضوع تبصره «۶» ماده (۱۲) قانون اصلاح قانون معادن	۵۶۹
۷۳۰۰۰۰-۱۶۹	شرکت سهامی آب منطقه‌ای زنجان	اعتبارات موضوع تبصره «۶» ماده (۱۲) قانون اصلاح قانون معادن	۱،۱۳۸
۷۳۰۰۰۰-۱۷۰	وزارت ورزش و جوانان	اعتبارات موضوع تبصره «۶» ماده (۱۲) قانون اصلاح قانون معادن	۹۱۰
۷۳۰۰۰۰-۱۷۱	دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی، درمانی استان یزد، شهید صدوقی	اعتبارات موضوع تبصره «۶» ماده (۱۲) قانون اصلاح قانون معادن	۱۱۴
۷۳۰۰۰۰-۱۷۲	شرکت سهامی آب منطقه‌ای اصفهان	اعتبارات موضوع تبصره «۶» ماده (۱۲) قانون اصلاح قانون معادن	۶۴۹
۷۳۰۰۰۰-۱۷۳	وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی	اعتبارات موضوع تبصره «۶» ماده (۱۲) قانون اصلاح قانون معادن	۲۹۶
۷۳۰۰۰۰-۱۷۴	شرکت آب و فاضلاب استان تهران	اعتبارات موضوع تبصره «۶» ماده (۱۲) قانون اصلاح قانون معادن	۲۷۹

همچنین مبلغ ۴۱،۶۶۴ میلیارد ریال از اعتبارات یاد شده در جدول ۹ لایحه ذکر شده است که بنابر آن سرجمع اعتبارات موضوع تبصره «۶» ماده (۱۴) قانون معادن (مصوب ۱۳۷۷) در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵، مبلغ ۱۰۰،۷۹۰ میلیارد ریال بوده است.

این درحالی است که مقادیر مصوب در قوانین بودجه سنواتی و به دنبال آن مقادیر تخصیص یافته آن به دستگاه‌های ذی ربط، به جز سهم استان‌ها، نسبت روشن با احکام قانونی پیش گفته ندارند. جدول مقادیر مصوب براساس قانون بودجه سال ۱۴۰۴ و لایحه پیشنهادی سال ۱۴۰۵ و همچنین میزان مقرر شده آن براساس قوانین و مقررات (باتوجه به پیش‌بینی اخذ ۷۷۰ هزار میلیارد ریال حقوق دولتی از معادن) را نشان می‌دهد.

جدول ۱۳. اعتبارات تخصیص یافته بابت تبصره «۶» ماده (۱۲) قانون اصلاح قانون معادن (میلیارد ریال و درصد)

عنوان	مصوب قانون بودجه سال ۱۴۰۴	پیشنهادی لایحه بودجه سال ۱۴۰۵	افزایش (کاهش) (درصد)	سهم از میزان مصوب اخذ حقوق دولتی در سال ۱۴۰۵ (سهم قانونی)
اعتبارات موضوع تبصره «۴» مواد (۱۴) و (۳۱) قانون قانون معادن و ماده (۳۵) قانون نظام‌مهندسی - سهم وزارت صنعت، معدن و تجارت، صندوق بیمه فعالیتهای معدنی و سازمان نظام‌مهندسی معدن	۱۳۹,۵۰۰	۱۶۸,۹۵۰	۲۱	۲۱ (۷۳)
اعتبارات موضوع تبصره «۶» ماده (۱۲) قانون اصلاح قانون معادن - سهم استان‌ها	۸۲,۵۰۰	۱۰۰,۷۹۰	۲۲	۱۳ (۱۵)
اعتبارات موضوع ماده (۲۵) قانون معادن - جبران خسارت ناشی از اکتشاف و بهره‌برداری مواد معدنی	۵,۲۹۹	۱۰,۰۹۹	۹۰	۱ (۱۲)

مأخذ: یافته‌های پژوهش.

۲-۴. سازمان زمین‌شناسی و اکتشافات معدنی کشور

از جمله اجزای مهم لوایح بودجه سالیانه در بخش معدن، اعتبارات سازمان زمین‌شناسی و اکتشافات معدنی کشور با هدف تولید داده‌های پایه زمین‌شناسی است. در جدول کلیتی از بودجه این سازمان، اعم از عمومی و متفرقه، نشان داده شده است. همان‌گونه که ملاحظه می‌شود، اعتبارات تملک‌دارایی این سازمان از ناحیه بخش متفرقه، افزایش قابل توجهی یافته است؛ اعتبارات متفرقه بیشتر ناشی از بازگشت درآمدهای عمومی ایجاد شده توسط این سازمان است.

جدول ۱۴. جدول اعتبارات در نظر گرفته شده برای سازمان زمین‌شناسی و اکتشافات معدنی کشور و پژوهشکده علوم زمین در قانون بودجه ۱۴۰۴ و لایحه ۱۴۰۵ (میلیارد ریال) [۲ و ۳]

تملك‌دارایی سرمایه‌ای				هزینه‌ای				سازمان زمین‌شناسی و اکتشافات معدنی کشور	پژوهشکده علوم زمین
برآورد لایحه بودجه سال ۱۴۰۵		مصوب قانون بودجه سال ۱۴۰۴	برآورد لایحه بودجه سال ۱۴۰۵		مصوب قانون بودجه سال ۱۴۰۴	هزینه‌ای			
مجموع	اختصاصی		متفرقه	عمومی		مجموع	اختصاصی		
۵,۱۱۰	۰	۳,۰۰۰	۲,۱۱۰	۱,۹۸۰	۵,۲۳۴	۰	۲,۴۳۴	۲,۸۰۰	۳,۵۰۰
۳۰	۰	۰	۳۰	۱۵	۶۳۰	۳۰۰	۰	۳۳۰	۲۵۸

اعتبارات تملک‌دارایی سرمایه‌ای سازمان زمین‌شناسی و اکتشافات معدنی کشور به تفکیک طرح‌های مصوب به شرح جدول است. این اعتبارات اعم از اعتبارات عمومی و مبالغ بازگشته از درآمدهای این سازمان است.

جدول ۱۵. جدول اعتبارات تملک‌دارایی سرمایه‌ای سازمان زمین‌شناسی و اکتشافات معدنی کشور در قانون بودجه

سال ۱۴۰۴ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ (میلیارد ریال) [۲ و ۳]

تغییر (درصد)	پیشنهادی ۱۴۰۵			مصوب ۱۴۰۴	عنوان	شماره طبقه‌بندی
	مجموع	عمومی	متفرقه درآمد- هزینه‌ای			
۲۵	۵۰۰	۵۰۰	۰	۴۰۰	برداشت داده ژئوفیزیک	۱۳۰۴۰۰۱۰۰۱
۱۶	۷۰	۷۰	۰	۶۰	تهیه نقشه‌های پهنه‌بندی مخاطرات زمین‌ساختی و لرزه‌خیزی	۱۳۰۴۰۰۱۰۰۶
۲۰۰	۴,۵۰۰	۱,۵۰۰	۳,۰۰۰	۱,۵۰۰	زمین‌شناسی عمومی ایران (تهیه اطلاعات پایه)	۱۳۰۴۰۰۱۰۰۷

درآمدهای پیش‌بینی شده توسط سازمان زمین‌شناسی و اکتشافات معدنی کشور به شرح جدول است. بر این اساس، مشخص می‌شود که از حدود ۱۰,۰۰۰ میلیارد ریال درآمد ایجاد شده توسط این سازمان، حدود ۵,۴۳۴ میلیارد ریال در اختیار آن قرار می‌گیرد؛ یعنی کمی بیش از ۵۰ درصد.

جدول ۱۶. درآمدهای مشخص شده سازمان زمین‌شناسی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ [۳]

شماره طبقه‌بندی	نام دستگاه	عنوان	مصوب ۱۴۰۴	پیشنهادی سال ۱۴۰۵	
				درآمد عمومی	درآمد اختصاصی
۱۴۰۱۰۵	سازمان زمین‌شناسی و اکتشافات معدنی کشور	درآمد حاصل از خدمات کشاورزی، صنعتی و معدنی، اکتشافی و حق فنی استعلامات تطبیق اراضی	۵,۰۰۰	۱۰,۰۰۰	۰
۱۴۰۱۰۸		درآمد حاصل از خدمات آزمایشگاهی	۱۰	۱۰	۰
۱۴۰۲۰۳		درآمد حاصل از چاپ، توزیع و فروش کتب و نشریات و واگذاری آنها	۳۰	۳۰	۰
۱۴۰۱۰۷	پژوهشکده علوم زمین	درآمد حاصل از خدمات پژوهشی و تحقیقاتی	۲۵۰	۰	۳۰۰

اصلی‌ترین اعتبارات تملک‌دارایی سرمایه‌ای سازمان زمین‌شناسی مربوط به طرح «تهیه اطلاعات پایه زمین‌شناسی» حاصل از سهم وزارت صنعت، معدن و تجارت از اخذ حقوق دولتی است. براساس جدول، مبلغ ۳۰ هزار میلیارد ریال از بودجه ۱۲۹ هزار میلیارد ریالی اعتبارات تملک‌دارایی سرمایه‌ای وزارت صنعت، معدن و تجارت در اختیار این سازمان با هدف تولید هدفمند داده‌های پایه زمین‌شناسی قرار خواهد گرفت. همچنین مشاهده می‌شود که بیشترین سهم اعتبارات این سازمان از طریق ردیف‌های مربوط به اخذ حقوق دولتی تأمین می‌شود که ناپایداری قابل توجهی دارد. ضروری است با توجه به احکام اجزا (۲) و (۵) بند «ب» ماده (۴۸) قانون برنامه هفتم پیشرفت، در خصوص تجمیع و انتشار داده‌های پایه زمین‌شناسی و افزایش عمق اکتشاف در کشور، تجهیز و توسعه سامانه‌های داده‌ای در سازمان زمین‌شناسی و اکتشافات معدنی کشور و همچنین برداشت‌های داده‌های ژئوفیزیک هوایی در اولویت هزینه‌کرد این اعتبارات قرار گیرد.

جدول ۱۷. اعتبارات طرح «تهیه اطلاعات پایه زمین‌شناسی» در قانون بودجه سال ۱۴۰۴ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ (میلیارد ریال) [۳]

تغییر (درصد)	پیشنهادی سال ۱۴۰۵			مصوب سال ۱۴۰۴	عنوان	شماره طبقه‌بندی
	مجموع	عمومی	متفرقه درآمد- هزینه‌ای			
-	۳۰,۰۰۰	۰	۳۰,۰۰۰	۰	تهیه اطلاعات پایه زمین‌شناسی	۱۳۰۴۰۰۱۰۱۱

۵. بررسی جداول جمعی خرجی مرتبط با بخش معدن و صنایع معدنی

در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵، بخشی از درآمدها و هزینه‌های دولت در قالب جداول ۲۱ و ۲۲ و تحت عنوان منابع و مصارف جمعی خرجی آورده شده است. بخش معدن و صنایع معدنی در این جداول با ردیف ۴۳۰۰۲۳ در جدول ۲۱، مبلغ ۲۰۰ هزار میلیارد ریال با عنوان «موضوع بند «ب» ماده (۳۱) و ماده (۳۶) قانون تأمین مالی تولید و زیرساخت‌ها» به‌عنوان منابع و ردیف ۸۳۱۰۲۰ در جدول ۲۴، مبلغ ۱۵۰ هزار میلیارد ریال با عنوان «طرح‌های سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران (ایمیدرو)» به‌عنوان مصارف حضور دارد. بر این اساس، به نظر می‌رسد تفاوت این دو مبلغ معادل ۵۰ هزار میلیارد ریال از منابع حاصل از بخش معدن از این بخش خارج، و به‌عنوان عایدی دولت از بخش معدن محاسبه خواهد شد.

۶. بررسی پیش‌بینی عملکرد شرکت‌های دولتی

باتوجه به گسترش فعالیت‌های سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران (ایمیدرو)، هزینه‌ها و درآمدهای این سازمان و شرکت‌های زیرمجموعه، اهمیت بالایی در بخش معدن و صنایع معدنی خواهد داشت. از این رو در جدول ۱۸، پیش‌بینی انجام شده در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ به نسبت سال ۱۴۰۴ بررسی شده است. شایان ذکر است که تمام شرکت‌های مندرج در این جدول به‌نحوی زیرمجموعه این سازمان توسعه‌ای‌اند و اطلاعات آنها در حساب‌های این سازمان در نظر گرفته شده است. همان‌گونه که در جدول ۲۰ مشاهده می‌شود، درآمدها و هزینه‌های پیش‌بینی شده این سازمان در سال ۱۴۰۵ به ترتیب ۵۶ و ۳۷ درصد رشد داشته است. با در نظر گرفتن افزایش حدود ۱۰۰ درصدی قیمت‌های بسیاری از مواد معدنی طی سال ۱۴۰۴ و همچنین حداکثر ۲۵ و ۲۷ درصد به ترتیب به‌عنوان تورم سالیانه بخش «سایر معدن» و «تولید فلزات اساسی»، به نظر می‌رسد این برآورد در طرف درآمدها بدبینانه باشد. از سوی دیگر مشاهده می‌شود که درآمدهای دولت از ناحیه این سازمان (۵۰ درصد سود و مالیات) و همچنین اندوخته آن، هرکدام افزایش ۱۶۳ درصدی را نسبت به سال ۱۴۰۴ تجربه خواهند کرد.

جدول ۱۸. پیش‌بینی عملکرد شرکت‌های دولتی بخش معدن در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ [۳]

نام شرکت	درآمدها (اعداد به میلیارد ریال و درصد)		هزینه‌ها (اعداد به میلیارد ریال و درصد)			مالیات و سود (اعداد به میلیارد ریال و درصد)			انداخته (اعداد به میلیارد ریال و درصد)		
	مصوب ۱۴۰۴	پیش‌بینی ۱۴۰۵	تغییر	مصوب ۱۴۰۴	پیش‌بینی ۱۴۰۵	تغییر	مصوب ۱۴۰۴	پیش‌بینی ۱۴۰۵	تغییر	مصوب ۱۴۰۴	پیش‌بینی ۱۴۰۵
سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران	۸۵۰،۳۰۰	۱،۳۲۹،۸۳۲	۵۶	۷۲۰،۹۴۷	۹۸۹،۶۳۳	۳۷	۹۷،۰۱۴	۲۵۵،۱۴۸	۱۶۳	۳۲،۳۳۸	۸۵،۰۴۹
شرکت سهامی تهیه و تولید مواد معدنی ایران	۱۰۷،۴۷۲	۱۷۹،۲۷۰	۶۷	۷۰،۴۰۷	۱۰۷،۹۸۹	۵۳	۲۷،۷۹۸	۵۳،۴۶۰	۹۶	۹،۲۶۶	۱۷،۸۲۰
شرکت سهامی زغال سنگ البرز مرکزی	۸،۳۴۷	۱۱،۰۹۲	۳۳	۸،۲۷۲	۱۱،۰۹۲	۳۴	۵۵	۰	(۱۰۰)	۱۸	۰
شرکت ملی فولاد ایران	۲،۲۱۹	۳،۳۸۲	۵۲	۱،۶۷۸	۲،۴۸۱	۴۸	۳۹۹	۶۷۵	۶۹	۴۹	۲۲۵ (۱۹۱+۳۳)
شرکت سهامی تولید آلومینای ایران	۱۷۷،۱۹۹	۲۳۷،۵۶۳	۳۴	۱۰۷،۰۰۰	۱۹۳،۵۸۶	۸۱	۶،۵۶۸	۲۴،۰۶۱	۲۶۶	۳،۶۲۹	۲۰
شرکت سهامی لوله‌گستر اسفراین	۲۷،۳۰۰	۳۷،۹۷۴	۳۹	۲۷،۳۰۰	۳۶،۸۹۰	۳۵	۰	۷۷۲	-	۰	۳۲۲
شرکت سهامی صندوق بیمه سرمایه‌گذاری فعالیت‌های معدنی	۵۰،۶۴	۹،۷۳۱	۹۲	۴۰،۵۰	۵،۵۶۷	۳۷	۷۶۰	۳،۱۲۳	۳۱۱	۲۵۳	۱،۰۴۱
شرکت بازرگانی و خدمات صنعتی فولاد اهواز- آسکو تک	۵۲،۸۶۹	۸۱،۹۶۵	۵۵	۵۲،۸۶۹	۸۱،۹۶۵	۵۵	۰	۰	۰	۰	۰
شرکت توسعه صنایع انرژی بر پارسیان جنوب	۱۰،۲۸	۱،۱۹۷	۱۶	۱،۰۰۲	۱،۸۸۱	۸۸	۲۰	۶۶	۲۳۰	۶	۲۲
شرکت تلاشگران صنعتی معدنی لامرد و پارسیان	۹۰۷	۱،۳۰۰	۴۳	۸۶۳	۱،۱۸۱	۳۷	۳۳	۸۸	۱۶۷	۱۱	۲۹
شرکت گسترش معادن و صنایع معدنی طلای زرشوران	۶۰،۱۰۸	۱۸۰،۵۱۰	۲۰۰	۴۲،۴۷۸	۱۳۹،۰۴۲	۲۲۷	۱۲،۲۲۱	۳۱،۰۹۹	۱۳۵	۴،۴۰۷	۱۰،۳۶۶
شرکت توسعه زنجیره مس ایران	۲،۰۰۰	۲،۰۰۰	۰	۲،۰۰۰	۲،۰۰۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰

۱. مبلغ ۱۹۱ میلیارد ریال در ستون «سایر حساب‌های تخصیص سود» قرار گرفته است.
 ۲. مبلغ ۱۹۰۹۱۴ میلیارد ریال در ستون «سهم شرکت‌های دولتی و سایر سهامداران» قرار گرفته است.

۷. جمع‌بندی و پیشنهادات

براساس آمار موجود، رشد استخراج معادن از سال ۱۳۹۱ در حال کاهش است؛ به‌نحوی که از بالای ۲۰ درصد در سال ۱۳۹۲ به حدود ۰/۵ درصد در ۱۴۰۳ و ۲ درصد در فصل دوم سال ۱۴۰۴ رسیده است. این در حالی است که ملاحظه می‌شود در برخی بازه‌های زمانی، رشد استخراج از معادن عملکردی برخلاف روند رشد اقتصادی کشور داشته است. همچنین براساس گزارش‌های مرکز آمار، تورم تولیدکننده در بخش «سایر معادن» و زیربخش‌های «تولید فلزات پایه» و «ساخت سایر محصولات کانی غیرفلزی» در سال‌های پس از همه‌گیری بیماری کووید-۱۹ در سال ۱۳۹۹، در حال کاهش است.

حقوق دولتی: از جمله مهم‌ترین ردیف‌های درآمدی دولت در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ کل کشور، میزان درآمد حاصل از حقوق دولتی و بهره مالکانه معادن است. باتوجه به اینکه در ماده (۲۵) قانون معادن (مصوب ۱۳۷۷) و اصلاحات و الحاقات بعدی آن ذکر شده است که بخشی از حقوق دولتی، با هدف جبران خسارت ناشی از اکتشاف یا بهره‌برداری از مواد معدنی، باید به حسابی در خزانه‌داری کل کشور که توسط وزارت جهاد کشاورزی معرفی می‌شود، واریز شود، در لایحه‌های پیشنهادی بودجه سنواتی دو ردیف برای این درآمد منظور می‌شود؛ ردیف‌های ۱۳۰۴۰۸ و ۱۵۰۱۲۲. بر این اساس، سرجمع اخذ حقوق دولتی از معادن از ۵۵۰ هزار میلیارد ریال در سال ۱۴۰۴ به ۷۷۰ هزار میلیارد ریال در سال ۱۴۰۵ خواهد رسید.

میانگین نسبت حقوق دولتی اخذ شده به مصوب آن در قانون بودجه در این بازه زمانی ۱۰ساله، سال‌های ۱۳۹۴ تا ۱۴۰۳، ۱۰۸ درصد محاسبه می‌شود که ممکن است بیشتر ناشی از پایین بودن میزان مصوب پیش‌بینی شده در قوانین بودجه سالیانه باشد. همچنین مشاهده می‌شود بین سال‌های ۱۴۰۰ تا ۱۴۰۳، سالیانه ۱۰۰ هزار میلیارد ریال به سرجمع اخذ حقوق دولتی افزوده شده است. این در حالی است که از سال ۱۳۹۴ تا سال ۱۳۹۹ مقادیر مصوب تعدیل شده (با استفاده از شاخص قیمتی تولیدکننده بخش معدن به قیمت ثابت سال ۱۳۹۵) روندی نزولی، بین سال‌های ۱۴۰۰ و ۱۴۰۱ روندی صعودی و پس از آن مجدد روندی نزولی طی کرده است. همچنین میزان تعدیل شده اخذ حقوق دولتی تا پیش از سال ۱۴۰۱ صعودی و پس از آن ثابت، حدود ۲۲ هزار میلیارد ریال به قیمت ثابت سال ۱۳۹۵ بوده است.

در این گزارش به‌منظور برآورد میزان اخذ حقوق دولتی در سال ۱۴۰۵ از دو روش استفاده شده است:

۱. **برآورد میزان اخذ حقوق دولتی مبتنی بر محاسبه افزایش قیمت مواد معدنی:** باتوجه به اینکه بنابر مشاهدات میدانی و آمار و اطلاعات موجود بیش از ۹۵ درصد از حقوق دولتی اخذ شده از معادن، مربوط به سنگ آهن، مس، سرب، روی و طلاست؛ لذا بررسی تغییرات قیمتی مهم‌ترین محصولات این زنجیره‌ها، که می‌تواند نماینده خوبی برای پیش‌بینی قیمت مورد محاسبه در حقوق دولتی باشد، در بازه زمانی شهریورماه ۱۴۰۳ تا دی‌ماه ۱۴۰۴ در دستور کار قرار گرفت. بر این اساس و در سناریوهای مشخص شده، مبالغ ۱،۱۳۰، ۱،۰۳۴ و ۱،۰۸۱ هزار میلیارد ریال را می‌توان به‌عنوان میزان پیش‌بینی شده اخذ حقوق دولتی در سال ۱۴۰۵ ارائه نمود.

۲. برآورد میزان اخذ حقوق دولتی مبتنی بر استفاده از داده‌های معادن بزرگ کشور: در این روش از داده‌های مربوط به هجده معدن بزرگ کشور، که نقشی حدود ۸۵ درصدی در حقوق دولتی قطعی محاسبه شده دارند (براساس آمار و اطلاعات موجود از حقوق دولتی قطعی محاسبه شده در سال ۱۴۰۲)، استفاده شده است. همچنین فرض می‌شود:

- حقوق دولتی وصولی در هر سال مجموع بخشی از حقوق دولتی قطعی سال گذشته و علی‌الحساب دو فصل ابتدایی همان سال است. همچنین فرض می‌شود که معوقات پرداخت حقوق دولتی از سال‌های پیش از ۱۴۰۴، تسویه شده است.

- پرداخت ۶۰ درصد از حقوق دولتی قطعی محاسبه شده در سال ۱۴۰۴، به سال ۱۴۰۵ موکول می‌شود.
- حقوق دولتی علی‌الحساب معادن در دو فصل ابتدایی سال ۱۴۰۵ براساس قیمت‌های فصل آخر سال ۱۴۰۴ صورت می‌گیرد.

- تولید معادن در محاسبه حقوق دولتی قطعی سال ۱۴۰۴ براساس آمار موجود در سال ۱۴۰۳ و در محاسبه حقوق دولتی علی‌الحساب دو فصل ابتدایی (باتوجه به تعطیلات فروردین‌ماه)، ۴۰ درصد آمار سال ۱۴۰۳ در نظر گرفته می‌شود.

- قیمت مواد معدنی با استفاده از اظهارات سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران (ایمیدرو)، معاملات صورت گرفته در بورس کالا و اطلاعات ارائه شده توسط شرکت‌های بورسی در سایت کدال استخراج شده است.
- درصدهای مبنای محاسبه حقوق دولتی براساس مصوبه سال ۱۴۰۲ شورای عالی معادن (که در سال‌های ۱۴۰۳ و ۱۴۰۴ نیز مجدد ابلاغ شد) در نظر گرفته شده‌اند.

- باتوجه به شرایط خاص معدن ققنوس ۱، مبلغ کل حقوق دولتی این معدن در سال ۱۴۰۴ با دو برابر کردن مبلغ مندرج در توضیحات صورت مالی ۶ماهه منتهی به ۱۴۰۴/۰۶/۳۱ شرکت ذوب آهن اصفهان و حقوق دولتی علی‌الحساب آن با تعدیل مقدار مذکور با تورم ۴۰ درصدی در نظر گرفته شده است.

براساس این روش، برآورد می‌شود در سال ۱۴۰۵، مبلغ ۱,۱۰۹ هزار میلیارد ریال حقوق دولتی از معادن کشور قابلیت اخذ داشته باشد. البته باتوجه به نزدیک بودن پایان یافتن پروانه بهره‌برداری معادن چادرملو و انگوران در پایان سال ۱۴۰۴، سرجمع دریافتی به ۱,۰۶۹,۱۰۷ میلیارد ریال خواهد رسید. لازم به ذکر است فرض محوری این روش محاسبه، اخذ حقوق دولتی هر سال بر اساس قیمت‌های سال قبل، با توجه به اظهارات مدیران وزارت صنعت، معدن و تجارت بوده است. در صورت صحت این فرض، پرداخت بخش قابل توجهی از حقوق دولتی محاسبه شده در هر سال به سال آینده موکول می‌شود؛ که با توجه به فضای تورمی اقتصاد کشور، موجب کاهش درآمدهای دولت از این ردیف می‌شود. بر این اساس برآورد می‌شود در صورت اخذ بخش عمده حقوق دولتی قطعی سال آتی در همان سال، امکان اخذ حقوق دولتی تا مبالغی حدود ۱۵۰۰ هزار میلیارد ریال در سال ۱۴۰۵ وجود داشته باشد، با این حال در عمل به دلیل سازوکار معیوب فعلی اخذ حقوق دولتی، پیش‌بینی اخذ حقوق دولتی سال آتی می‌تواند حداقل تا مبلغ ۱,۰۷۰ هزار میلیارد ریال در لایحه بودجه افزایش پیدا کند.

حق الارض اکتشافی: در خصوص ردیف مربوط به حق الارض اکتشافی (موضوع ماده (۶) قانون معادن) مشاهده می‌شود که علی‌رغم عملکرد بیش از ۱۰۰ درصد در هشت‌ماهه ۱۴۰۴، میزان مصوب تغییری نداشته است.

عوارض جابجایی بارهای معدنی: افزایش عوارض بارهای معدنی موجب افزایش هزینه‌های معدن‌کاری خواهد شد. این درحالی است که در لایحه بودجه پیش‌بینی شده، بخشی از حقوق دولتی برای انجام وظایف محوله به وزارت راه و شهرسازی و مجموعه‌های تابعه تخصیص یابد. از این رو به نظر می‌رسد اعمال این ردیف درآمدی موجب افزایش هزینه‌های معدنکاری، مجزا از حقوق دولتی، خواهد شد. براساس حکم بند «ص» تبصره «۱» قانون بودجه سال ۱۴۰۴، میزان افزایش عوارض بارهای معدنی، ۴۷ هزار میلیارد ریال پیش‌بینی می‌شود که ۳۹ هزار میلیارد ریال آن باید برای توسعه حمل‌ونقل ریلی در خطوط مربوط به معادن هزینه گردد.

جبران خسارت مندرج در قانون برنامه هفتم: برای جبران خسارت‌های ناشی از فعالیت‌های معادن و صنایع معدنی، موضوع جزء «۷» بند «ب» ماده (۴۸) قانون برنامه هفتم پیشرفت، ۵،۰۰۰ میلیارد ریال در نظر گرفته شده است. این درحالی است که از این ناحیه فقط ۱،۸۱۴ میلیارد ریال برای محل اصلی تعریف آن مقرر شده است.

تخصیص حقوق دولتی: از نکات قابل توجه در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ در بحث تخصیص حقوق دولتی معادن، تعریف ردیف اعتباری برای سازمان حفاظت محیط زیست از اعتبارات ماده (۲۵) قانون برای جبران خسارت‌های ناشی از اکتشاف و بهره‌برداری مواد معدنی در مناطق چهارگانه تحت تملک سازمان است. همچنین برخلاف سالیان گذشته، در عنوان ردیف مربوط به وزارت صنعت، معدن و تجارت هیچ اشاره‌ای به سهم صندوق بیمه فعالیت‌های معدن و سازمان نظام‌مهندسی معدن نشده است.

به‌علاوه برای اولین بار مبلغ ۵۹،۱۲۶ میلیارد ریال از اعتبارات موضوع تبصره «۶» ماده (۱۴) قانون معادن (سهم استان‌ها) در جدول (۷-۱) لایحه بودجه و با مشخص شدن دستگاه مربوطه آمده است. علاوه بر آن، ۴۱،۶۶۴ میلیارد ریال همچنان در جدول ۹ لایحه مانده است که بنابر آن سرجمع اعتبارات حکم مذکور در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵، مبلغ ۱۰۰،۷۹۰ میلیارد ریال بوده است. این مبلغ، معادل حدود ۱۳ درصد از کل ۷۷۰ هزار میلیارد ریال حقوق دولتی پیش‌بینی شده است و بیشترین سهم نسبت به حکم مندرج در قانون معادن را دارد.

اعتبارات سازمان زمین‌شناسی و اکتشافات معدنی کشور: اعتبارات تملک‌دارایی سرمایه‌ای سازمان زمین‌شناسی و اکتشافات معدنی کشور، ناشی از پیش‌بینی بازگشت درآمدهای این سازمان افزایش قابل توجهی داشته است. نسبت بازگشت درآمدهای این سازمان در لایحه پیشنهادی به بیش از ۵۰ درصد رسیده است. همچنین در لایحه پیش‌بینی شده از محل ردیف‌های تملک‌دارایی سرمایه‌ای وزارت صنعت، معدن و تجارت، ناشی از اخذ حقوق دولتی، مبلغ ۳۰ هزار میلیارد ریال به سازمان زمین‌شناسی و اکتشافات معدنی کشور تخصیص یافته است. همچنان مشاهده می‌شود که بیشترین سهم اعتبارات این سازمان از طریق ردیف‌های مربوط به اخذ حقوق دولتی تأمین می‌شود که ناپایداری قابل توجهی دارد.

جداول جمعی - خرجی: در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵، بخشی از درآمدها و هزینه‌های دولت در قالب جداول ۲۳ و ۲۴ و تحت عنوان منابع و مصارف جمعی خرجی آورده شده است. بخش معدن و صنایع معدنی در این جداول،

مبلغ ۲۰۰ هزار میلیارد ریال با عنوان «موضوع بند «ب» ماده (۳۱) و ماده (۳۶) قانون تأمین مالی تولید و زیرساخت‌ها» به‌عنوان منابع و مبلغ ۱۵۰ هزار میلیارد ریال با عنوان «طرح‌های سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران (ایمیدرو)» به‌عنوان مصارف حضور دارد؛ به‌عبارت دیگر، مبلغی معادل ۵۰ هزار میلیارد ریال، از منابع حاصل از بخش معدن از این بخش خارج و به‌عنوان عایدی دولت از بخش معدن محاسبه خواهد شد.

شرکت‌های دولتی: درخصوص سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران (ایمیدرو)، درآمدها و هزینه‌های پیش‌بینی شده این سازمان در سال ۱۴۰۵ به‌ترتیب ۵۶ و ۳۷ درصد رشد داشته است. با در نظر گرفتن افزایش حدود ۱۰۰ درصدی قیمت‌های بسیاری از مواد معدنی طی سال ۱۴۰۴ و همچنین حداکثر ۲۵ و ۲۷ درصد به‌ترتیب به‌عنوان تورم سالانه بخش سایر معدن و تولید فلزات اساسی، به نظر می‌رسد این برآورد در طرف درآمدها بدبینانه باشد.

به‌طور کلی و براساس بررسی‌های صورت‌گرفته در این گزارش، می‌توان عایدات مستقیم دولت از بخش معدن، مبتنی بر لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ کل کشور، بدون در نظر گرفتن مواردی همچون عوارض صادراتی، مالیات بر ارزش افزوده، مالیات بر درآمد بنگاه‌های معدنی و... که به صورت مستقیم در ردیف‌های درآمدی ذکر نشده‌اند، را مطابق جدول مشاهده کرد.

جدول ۱۹. درآمدهای مستقیم دولت از بخش معدن مندرج در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ (میلیارد ریال)

ردیف	عنوان درآمد	مبلغ
۱	حقوق دولتی و بهره مالکانه معادن	۷۷۰,۰۰۰
۲	سایر درآمدها (اعم از حق‌الارض اکتشافی، افزایش عوارض جابه‌جایی بار و جبران خسارت بهره‌برداری از معادن و فعالیت‌های صنایع معدنی)	۳۷,۰۰۰
۳	درآمدهای عمومی سازمان زمین‌شناسی و اکتشافات معدنی کشور	۱۰,۰۴۰
۴	اختلاف منابع و مصارف ردیف‌های مرتبط با بخش معدن در جدول جمعی خرجی	۵۰,۰۰۰
۵	مجموع مالیات و ۵۰ درصد سود از فعالیت‌های شرکت‌های دولتی مرتبط با بخش معدن	۳۶۸,۴۹۲
	جمع	۱,۲۳۵,۵۳۲

مأخذ: یافته‌های پژوهش.

بر این اساس و به‌منظور اصلاح لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ کل کشور این موارد پیشنهاد می‌شود:

۱. برآورد میزان قابل تحقق حقوق دولتی در سال ۱۴۰۵

باتوجه به محاسبات صورت‌گرفته در این گزارش، می‌توان پیش‌بینی اخذ حقوق دولتی را تا بیش از ۱,۰۷۰ هزار میلیارد ریال افزایش داد. بر این اساس، پیشنهاد می‌شود ردیف‌های ۱۳۰۴۰۸ و ۱۵۰۱۲۲ به این شرح اصلاح شود.

جدول ۲۰. اصلاح ردیف‌های مربوط به پیش‌بینی اخذ حقوق دولتی معادن

شماره	عنوان	پیشنهادی لایحه ۱۴۰۵
۱۳۰۴۰۸	درآمد حاصل از حقوق دولتی معادن (موضوع ماده (۱۴) قانون اصلاح قانون معادن مصوب ۱۳۹۰) - مشمول ماده (۴۸) قانون محاسبات عمومی	۹۵۰,۰۰۰
۱۵۰۱۲۲	درآمد موضوع ماده (۱۷) قانون اصلاح قانون معادن مصوب سال ۱۳۹۰	۱۲۰,۰۰۰

مأخذ: همان.

۲. در جدول الزامات منابع لایحه بودجه سال ۱۴۰۵، عنوان ردیف ۶-۶، هم با توجه به برخی ایرادات و همین‌طور با نظر به اهمیت حفظ توان سرمایه‌گذاری شرکت‌های مذکور در آن، به این صورت اصلاح شود:

«سقف نرخ حقوق دولتی دریافتی سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران (ایمیدرو) بابت حق انتفاع پروانه‌های بهره‌برداری خود نسبت به بهای کلوخه استخراجی درخصوص شرکت‌های صنعتی گل‌گهر ذیل موضوع قرارداد مشارکت معدن گل‌گهر (۱)، شرکت گهر زمین ذیل موضوع قرارداد مشارکت معدن گل‌گهر (۳) و شرکت چادرملو ذیل قرارداد مشارکت معدن چادرملو با رعایت مفاد قرارداد فی‌مابین. بابت حق انتفاع دارنده پروانه بهره‌برداری نسبت به بهای کلوخه استخراجی از معدن، شرکت‌های مذکور در صورت سرمایه‌گذاری در تولید محصولات پایین‌دستی با ارزش افزوده بالا و یا انجام فعالیت‌های اکتشاف پایه یا تفصیلی در کشور، که به تأیید وزارت صنعت، معدن و تجارت و سازمان برنامه و بودجه کشور برسد، تا سقف ده واحد درصد (۱۰٪) از میزان مندرج موضوع این ردیف معاف خواهند شد.»

۳. در بند «ص» تبصره «۱» قانون بودجه سال ۱۴۰۴، به‌منظور ترغیب به استفاده از حمل‌ونقل خط آهن در جابه‌جایی بار مواد معدنی، عوارض جابه‌جایی این نوع از بار (به‌استثنای شن و ماسه و خاک رس) ۱۵ درصد تعیین شده است. در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ در ردیف ۱۶۰۱۱۷ از جدول ۵ با عنوان «درآمد موضوع افزایش عوارض بارهای معدنی به‌منظور حمایت از انتقال بار از حمل‌ونقل جاده‌ای به حمل‌ونقل ریلی»، درآمد حاصل، ۳۰ هزار میلیارد ریال پیش‌بینی شده است. در نظر گرفتن این درآمد موجب افزایش هزینه‌های معدن‌کاری خواهد شد. این درحالی است که بخش حقوق دولتی دریافت شده از معادن در قالب جدول (۱-۷) لایحه، به وزارت راه و شهرسازی و مجموعه‌های تابعه تعلق گرفته است. از این رو پیشنهاد می‌شود این ردیف حذف گردد.

۴. از آنجایی که عملکرد وزارت صنعت، معدن و تجارت درخصوص اخذ حقوق دولتی معادن منجر به دریافت مبالغی بیش از میزان مصوب بودجه‌های سنواتی در برخی از سالیان گذشته شده و همچنین با در نظر گرفتن لزوم برنامه‌ریزی هرچه بهتر این دستگاه برای انجام وظایف حاکمیتی خود در بخش معدن با هدف حفظ و ارتقای تولید و ارزش‌آفرینی در این بخش، لازم است با طراحی سازوکار مناسب، مبالغ اخذ شده مازاد بر مقادیر مصوب در قانون بودجه سال ۱۴۰۵، براساس احکام موجود در قانون معادن (مصوب ۱۳۷۷) و اصلاحات و الحاقات بعدی آن تخصیص یابد. بر این اساس، پیشنهاد می‌شود مبلغ مندرج در ردیف ۱۳۰۴۰۸ جدول ۵ به این شرح اصلاح شود (همانند سازوکار در نظر گرفته شده در قانون بودجه سال ۱۴۰۴).

جدول ۲۱. پیشنهاد اصلاح ردیف ۱۳۰۴۰۸ مربوط به حقوق دولتی

شماره طبقه‌بندی	عنوان	عمومی			اختصاصی			جمع کل	
		ملی	استانی	جمع	ملی	استانی	جمع	استانی	جمع
۱۳۰۴۰۸	درآمد حاصل از حقوق دولتی معادن (موضوع ماده (۱۲) قانون اصلاح قانون معادن مصوب ۱۳۹۰) - مشمول ماده (۴۸) قانون محاسبات عمومی	۶۸۰.۰۰۲.۰۰۰	۰	۶۸۰.۰۰۲.۰۰۰	۰	۰	۰	۰	۶۸۰.۰۰۲.۰۰۰

مأخذ: همان.

۵. در قوانین بودجه سنواتی به طور معمول اعتبارات تخصیص یافته به وزارت صنعت، معدن و تجارت بابت اخذ حقوق دولتی موضوع تبصره «۱۴» قانون معادن (مصوب ۱۳۷۷) و اصلاحات و الحاقات بعدی آن، با سهم صندوق بیمه فعالیت‌های معدن (موضوع تبصره ماده (۳۱) این قانون) و سهم سازمان نظام مهندسی معدن (موضوع ماده (۳۵) قانون نظام مهندسی معدن (مصوب ۱۳۷۹) با اصلاحات و الحاقات بعدی) تجمیع شده و در ردیف‌های جدول (۷-۱) متعلق به این دستگاه قرار گرفته است. این موضوع در ردیف ۷۳۰۰۰۰-۱۳۲ جدول (۷-۱) لایحه بودجه سال ۱۴۰۵، بدون ذکر نام از دستگاه‌های مذکور و با تأکید بر ماده (۱۲) قانون اصلاح قانون معادن، با ابهام مواجه شده است. از این رو پیشنهاد می‌شود عنوان ردیف ۷۳۰۰۰۰-۱۳۲ جدول (۷-۱) به این شکل اصلاح گردد (همانند عبارت در نظر گرفته شده در قانون بودجه سال ۱۴۰۴).

جدول ۲۲. پیشنهاد اصلاح ردیف ۷۳۰۰۰۰-۱۳۲ مربوط به تخصیص سهم وزارت صنعت، معدن و تجارت از اخذ حقوق دولتی

شماره طبقه‌بندی مصوب ۱۴۰۴	شماره طبقه‌بندی	کد دستگاه	عنوان دستگاه	موضوع	هزینه‌ای	تملك‌دارایی‌های سرمایه‌ای	جمع کل
۷۳۰۰۰۰-۱۳۲	۷۳۰۰۰۰-۱۳۲	۱۵۵۰۰۰	وزارت صنعت، معدن و تجارت	اعتبار موضوع تکمیل نقشه‌های پایه زمین‌شناسی، پی‌جویی و اکتشاف عمومی کلیه ظرفیت‌های معدنی کشور، تکمیل زیربناها و زیرساخت‌های مورد نیاز برای معادن و صنایع معدنی، صنایع پایین‌دست معدنی، تکمیل زنجیره پایین‌دست معدنی و صنایع معدنی، تشویق صادرات محصولات صنایع معدنی دارای ارزش افزوده بالا، اجرای طرح‌های تملک‌دارایی‌های سرمایه‌ای مرتبط با بخش معدن و صنایع معدنی و نظارت و مستندسازی، کمک به سازمان نظام مهندسی معدن موضوع ماده (۳۵) قانون نظام مهندسی معدن، اعطای تسهیلات به بخش غیردولتی بابت تجهیز و اکتشاف پایه و تفصیلی در بخش معادن، حمایت از فعالیت‌های صندوق بیمه فعالیت‌های معدنی، اجرای طرح‌های اکتشافی و پژوهشی و کاربردی زیست‌محیطی، ایجاد زیرساخت‌های معدنی و وصول حقوق دولتی معادن	۳۹,۹۵۰,۰۰۰	۱۲۹,۰۰۰,۰۰۰	۱۶۸,۹۵۰,۰۰۰

۶. در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ اعتبارات مربوط به تبصره «۶» ماده (۱۴) قانون معادن (مصوب ۱۳۷۷) و اصلاحات و الحاقات بعدی آن (۱۵ درصد سهم استان‌ها از اخذ حقوق دولتی) در دو جدول (۷-۱) و ۹ آمده است. در بخش جدول (۷-۱)، مبلغ ۵۹,۱۲۶ میلیارد ریال از اعتبارات در اختیار دستگاه‌های استانی و ملی قرار داده شده است. با توجه به اینکه در حکم قانونی مذکور این اعتبار باید به اعتبارات استان برای ایجاد زیرساخت و رفاه و توسعه شهرستان، با اولویت بخشی که در آن معدن واقع شده است، اضافه گردد، باید نسبت اعتبارات اضافه شده به دستگاه‌های ملی (مانند وزارت‌های فرهنگ و ارشاد اسلامی و ورزش و جوانان) در این جدول با پروژه‌های موجود در شهرستان‌ها و بخش‌هایی که معادن در آنجا واقع شده است، مشخص گردد.

۷. در جداول ۲۳ و ۲۴ ماده‌واحد لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ با موضوع منابع و مصارف جمعی خرجی دو ردیف مرتبط با بخش معدن آورده شده است؛ در ردیف ۴۳۰۰۲۳ جدول ۲۳، مبلغ ۲۰۰ هزار میلیارد ریال با عنوان «موضوع بند «ب» ماده (۳۱) و ماده (۳۶) قانون تأمین مالی تولید و زیرساخت‌ها» به‌عنوان منابع و در ردیف ۸۳۱۰۲۰ جدول ۲۴، مبلغ ۱۵۰ هزار میلیارد ریال با عنوان «طرح‌های سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران (ایمیدرو)» به‌عنوان مصارف در نظر گرفته شده است. بر این اساس، به نظر می‌رسد تفاوت این دو مبلغ معادل ۵۰ هزار میلیارد ریال، از منابع حاصل از بخش معدن از این بخش خارج خواهد شد. این درحالی است که با هدف پایدارسازی سایر درآمدهای ناشی از بخش معدن، مانند حقوق دولتی، سهم ویژه دولت از سودآوری ایمیدرو و...، نیاز به تأمین مالی انجام وظایف حاکمیتی وزارت صنعت، معدن و تجارت در زیرساخت‌های مورد نیاز بخش معدن اعم از عملیات شناسایی و پی‌جویی، تأمین زیرساخت‌های انرژی و... بیش از پیش احساس می‌گردد.

۸. باتوجه به طلب سازمان‌های توسعه‌ای (از جمله ایمیدرو) از دولت بابت واگذاری شرکت‌های زیرمجموعه آنها و عدم تسویه آنها، در قوانین بودجه سنواتی سال‌های گذشته، ردیف بابت تهاتر این موضوع با بدهی این سازمان‌ها به دولت در نظر گرفته شده است. از این رو پیشنهاد می‌شود ردیف مذکور در جدول ۲۳ به جدول ۵ با مبلغ ۱۰ هزار میلیارد ریال، با شماره ۱۶۰۱۷۲ و همان‌گونه که در قانون بودجه سال ۱۴۰۴ نیز ذکر شده است، اضافه گردد.

جدول ۲۳. ردیف پیشنهادی برای تهاتر طلب سازمان‌های توسعه‌ای با بدهی آنها

شماره طبقه‌بندی	عنوان	عمومی			اختصاصی			جمع کل	
		ملی	استانی	جمع	ملی	استانی	جمع	استانی	جمع
۱۶۰۱۷۲	تهاتر بدهی سازمان‌های گسترش و نوسازی صنایع ایران (ایدرو) و توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران (ایمیدرو) و شرکت ملی صنایع پتروشیمی به دولت (جمعی خرجی)	۱۰,۰۰۰,۰۰۰	۰	۱۰,۰۰۰,۰۰۰	۰	۰	۰	۰	۱۰,۰۰۰,۰۰۰

مأخذ: همان.

۹. پیشنهاد می‌شود در راستای اجرای جزء «۱۴» بند «ب» ماده (۴۸) قانون برنامه هفتم، جهت ایجاد امکان محاسبه دقیق میزان برداشت از معادن توسط سامانه‌های هوشمند، و اهمیت ایجاد نظام حسابداری تعهدی در محاسبات حقوق دولتی، پیشنهاد می‌شود ردیفی با عنوان «اعتبار موضوع ایجاد حسابداری تعهدی در محاسبه حقوق دولتی و اجرای جزء (۱۴) بند «ب» ماده (۴۸) قانون برنامه هفتم پیشرفت» در جدول ۱-۷ ایجاد شود و از منابع مازاد دریافت حقوق دولتی از میزان مصوب، تأمین اعتبار گردد.

۱۰. با توجه به احکام اجزا (۲) و (۵) بند «ب» ماده (۴۸) قانون برنامه هفتم پیشرفت، در خصوص تجمیع و انتشار داده‌های پایه زمین‌شناسی و افزایش عمق اکتشاف در کشور، ضروری است موارد همچون «تجهیز و توسعه سامانه‌های داده‌ای در سازمان زمین‌شناسی و اکتشافات معدنی کشور» و همچنین «برداشت‌های داده‌های ژئوفیزیک هوایی» در اولویت هزینه‌کرد اعتبارات تخصیص‌یافته از بودجه‌های تملک‌دارایی سرمایه‌ای ناشی از اخذ حقوق دولتی قرار گیرد.

منابع و مأخذ

- [۱] برگرفته از سایت مرکز آمار ایران به نشانی: <https://amar.org.ir>
- [۲] قانون بودجه سال ۱۴۰۴ کل کشور
- [۳] لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ کل کشور
- [۴] داده‌های اخذ شده از وزارت صنعت، معدن و تجارت.
- [۵] داده‌های اخذ شده از خزانه‌داری کل کشور.
- [۶] برگرفته از سایت بورس کالا به نشانی: <https://www.ime.co.ir>
- [۷] برگرفته از سایت سامانه جامع اطلاع‌رسانی ناشران (کدال) به نشانی: <https://www.codal.ir>
- [۸] صورت‌های مالی سازمان راهداری و حمل‌ونقل جاده‌ای در سال ۱۴۰۳ و ۶ ماهه منتهی به ۱۴۰۴/۰۶/۳۱.
- [۹] سالنامه آماری سازمان راهداری و حمل‌ونقل جاده‌ای در سال ۱۴۰۳.

گزیده سیاستی

باتوجه به محاسبات صورت گرفته در این گزارش مبتنی بر سوابق اخذ حقوق دولتی معادن و روند تغییرات قیمت مواد معدنی، برآورد می‌شود مقدار پیش‌بینی اخذ حقوق دولتی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ کل کشور، می‌تواند تا مبالغی بیش از ۱،۰۷۰ هزار میلیارد ریال افزایش پیدا کند.

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

تهران، خیابان پاسداران، روبروی پارک نیاوران (ضلع جنوبی، پلاک ۸۰۲)

تلفن: ۷۵۱۸۳۰۰۰ صندوق پستی: ۱۵۸۷۵-۵۸۵۵ پست الکترونیک: mrc@majles.ir

وبسایت: rc.majles.ir